

Opinnäytetyö (AMK)
Hoitotyön koulutusohjelma
Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto
2011

Tiia Hiltunen & Elina Iivonen

ENSIMMÄISTÄ LASTAAN ODOTTAVIEN PERHEIDEN ODOTUKSIA JA KOKEMUKSIA TURUN UUDESTA PERHEVALMENNUSMALLISTA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma | Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto

Marraskuu 2011 | 43 sivua + 6 liitesivua

Anneli Nirkkonen-Mannila, KL, TtM

Tiia Hiltunen & Elina Iivonen

ENSIMMÄISTÄ LASTAAN ODOTTAVIEN PERHEIDEN ODOTUKSIA JA KOKEMUKSIA TURUN UUDESTA PERHEVALMENNUSMALLISTA

Opinnäytetyö on osa Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen sekä Turun ammattikorkeakoulun yhteistä KYMPPI -hanketta ja sen osaprojektina olevaa Valmiina vanhemmuuteen -hanketta. Tämän hankkeen tarkoituksena on kehittää Turun alueen neuvolatoiminta 2010-luvulle. Sen pohjalta kehitettyä uutta perhevalmennusmallia pilotoidaan kolmessa Turun eri neuvolassa. Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotuksia ja kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista neljän ensimmäisen valmennuskerran jälkeen.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineisto hankittiin haastattelemalla kohdejoukkoon kuuluvia perheitä teemahaastattelurunkoa apuna käyttäen. Kohdejoukkona olivat ensimmäistä lastaan odottavat perheet ja kokonaisotokseksi saatiin viisi perhettä. Haastatteluilta saatu aineisto litteroitiin ja tulokset analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen.

Tuloksien mukaan perheet ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä perhevalmennuskertoihin. Odotuksia perhevalmennuskerroista perheillä ei ollut. Tärkeimpänä asiana koettiin synnytyksen ja vauvanhoidon käsittely, jonka olisi toivottu olevan konkreettisempaa ja käytännönläheisempää. Näiden kertojen nähtiin jääneen liian suppeiksi eikä kaikkea haluttua tietoa saatu. Eri menetelmistä käsitellä asioita oltiin montaa mieltä. Eniten toivottiin konkreettista harjoittelua olevan enemmän. Myös teoriapohjaiset luennot tietyistä aiheista koettiin hyödyllisinä. Perheiden omaa aktiivista osallistumista perhevalmennuskerroilla pidettiin tärkeänä, mutta tämän mahdollistamiseksi toivottiin pieniä ryhmäkokoja. Isät kokivat olevansa kakkosasemassa, mutta heitä huomioitavan riittävästi. Yhteistyökumppaneiden rooli perhevalmennuskerroilla oli vähäinen. Vaikka perhevalmennusta koskevia ennako-odotuksia ei ollut, on tuloksista silti havaittavissa useita kehitystoiveita.

ASIASANAT:

parisuhde, perhe, perhevalmennus, seksuaalisuus, vanhemmuus, äitiysneuvolat

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in nursing | Midwifery

November 2011 | 43 pages + 6 appendices

Anneli Nirkkonen-Mannila, KL, TtM

Tiia Hiltunen & Elina Iivonen

EXPECTATIONS AND EXPERIENCES ABOUT THE NEW MODEL OF ANTENATAL EDUCATION OF FAMILIES WHO ARE EXPECTING THEIR FIRST CHILD

This thesis is part of the project which is coordinated by Turku's Social and Health Services and Turku University of Applied Sciences. Meaning of this project is to develop maternity clinic's action to the 21st century in Turku. On the basis of this project has been developed a new model of antenatal education which is piloting in three maternity clinics in Turku. The aim of this thesis is to survey expectations and experiences about the new model of antenatal education of families who are expecting their first child.

The target group was families who are expecting their first child. The total sample was five families. The thesis was executed qualitatively and the material was collected by interviewing them. Interviews consisted of three different themes. In conclusion the material was transcribed and analyzed through content analysis.

According to results families are quite pleased with antenatal education classes. Families didn't have any expectations of the antenatal education classes. The most important was seen the discussion about delivery and baby's care. The antenatal education dealing with these things were hoped to be longer and more practical. Families felt that they didn't get all the desired information. There were many opinions regarding the methods. Most was hoped more practical training but also the theory-based lectures were seen as useful. Families thought that it would be important to be able actively participate in education classes but it would require small group sizes. Fathers felt they were second position but were taken into account adequate. The role of partners in cooperation was slight. Although there were no prior expectations regarding the antenatal education, however, the results are showing many amendments.

KEYWORDS:

antenatal education, family, maternity clinic, parenthood, relationship, sexuality

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Tutkimus- ja kehittämistoiminta	7
2.1.1 KYMPPI -hanke	7
2.1.2 Valmiina vanhemmuuteen -hanke	8
2.2 Perhe ja parisuhde	8
2.3 Vanhemmuus	10
2.4 Äitiyshuolto	10
2.5 Perhevalmennus	11
2.6 Perhevalmennusta koskevia tutkimustuloksia	13
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	16
4 OPINNÄYTETYÖN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN	17
4.1 Lähtökohdat	17
4.2 Toteutus	17
5 TULOKSET	19
5.1 Ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotukset Turun uudesta perhevalmennusmallista	19
5.2 Ensimmäistä lastaan odottavien perheiden kokemukset Turun uudesta perhevalmennusmallista	20
5.2.1 Sisältö	20
5.2.2 Isien huomiointi	24
5.2.3 Menetelmät	25
5.2.4 Seurakunnan ja kolmannen sektorin rooli	29
5.3 Ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotusten ja kokemusten vertailua	30
5.4 Perheiden antamia kehitysideoita perhevalmennukseen	31
6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	34
6.1 Eettisyys	34
6.2 Luotettavuus	35
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	37

LIITTEET

- Liite 1. Saatekirje
- Liite 2. Teemahaastattelurunko
- Liite 3. Lupakirje
- Liite 4. Analyysiesimerkki

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön teko aloitettiin aikataulutuksella helmikuussa 2011 heti tehtävänannon jälkeen. Työskentely aloitettiin tekemällä aiheesta kirjallisuuskatsaus sekä laatimalla suunnitelma, jolla tutkimuslupaa anottiin. Luvan saaminen vei oletettua kauemmin ja aikataulutusta jouduttiin muokkaamaan. Hyväksytty tutkimuslupa saatiin elo-syyskuun vaihteessa ja haastateltavien rekrytointi neuvoloista aloitettiin.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotuksia ja kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista neljän ensimmäisen valmennuskerran jälkeen. Opinnäytetyö on osana Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen sekä Turun ammattikorkeakoulun yhteistä KYMPPI -hanketta, jonka tarkoituksena on kehittää Turun alueen neuvolatoimintaa 2010-luvulle. Uusi perhevalmennusmalli perustuu Tuomisen Valmiina vanhemmuuteen -projektiin (VAVA), joka puolestaan on KYMPPI -hankkeen osaprojekti. Perhevalmennusmallia pilotoidaan kolmessa Turun äitiysneuvolassa: Kirkkotiellä, Mullintiellä ja Mäntymäessä. (Tuominen 2009, 38–39.)

Opinnäytetyö suoritettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineisto hankittiin haastattelemalla kohdejoukkoon kuuluvia perheitä teemahaastattelurunkoa apuna käyttäen. Perheitä rekrytoitiin kaikista perhevalmennusmallia pilotoivista neuvoloista, mutta osallistujia oli vain Mullintien ja Kirkkotien neuvoloista. Opinnäytetyöhön osallistui yhteensä viisi lasta odottavaa perhettä, mikä jäi hieman alle tavoitellun määrän. Haastattelujen jälkeen niiden sisältö analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä pohdittiin jatkuvasti työn edetessä. Tulosten pohjalta saatiin selville ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotuksia ja kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista.

2 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Turun ammattikorkeakoulu on osa Tutkimus- ja kehittämistoimintaa (T&K-toiminta), joka tukee alueellista innovaatiotoimintaa. Toiminnan tarkoituksena on lisätä yhteistyötä opiskelijoiden, tulevien työntekijöiden sekä opettajien välillä. Nämä T&K-toimintaan kuuluvat hankkeet toimivat oppimisympäristöinä ja edistävät uusien ideoiden syntymistä lisäten samalla yhteistyötä eri osapuolien välillä. Opiskelijoiden osallistuminen T&K -toimintaan sisältyviin töihin pienentää eroa teoriaopetuksen ja käytännön työelämän välillä. (Turun ammattikorkeakoulu 2011b.)

Lääkehoito ja terveysosaaminen -ohjelma on yksi T&K -toiminnan osa, jossa keskeisiä teemoja ovat terveyden edistäminen ja hoidon turvallisuus. Ohjelman tavoitteena on väestön sekä ammatillisen ja strategisen terveysosaamisen edistäminen. KYMPPI -hanke on osa T&K -toimintaa. (Turun ammattikorkeakoulu 2011b.)

2.1.1 KYMPPI -hanke

Turun alueen äitiysneuvolatyön kehittämiseksi 2010-luvulle toimii KYMPPI-hanke, jonka ideointi alkoi vuonna 2006 (Turun ammattikorkeakoulu 2011a). Hanke on osa Turun ammattikorkeakoulun Tutkimus- ja kehittämistoimintaa ja on toteutettu alueellisen Neuvolatyö 2010-luvulle hankkeen osaprojektina. Tämä perhevalmennushanke on sisällytetty osaksi Turun ammattikorkeakoulun kättilö- ja terveydenhoitajaopintoja. (Tuominen 2009, 38–39.)

Perhevalmennushankkeen tarkoituksena oli alun perin keskittyä johonkin tiettyyn erityisryhmään, esimerkiksi päihteiden käyttäjiin. Ideasta kuitenkin luovuttiin, sillä perhevalmennuksen kehittäminen nykyisiä suosituksia vastaavaksi ja asiakaslähtöiseksi on Turussa koettu tarpeelliseksi jo pitkään. Turun kaupungin

perhevalmennus kokonaisuutena tarvitsi kehittämistä ja yhtenäistämistä. KYMPPI -hankkeen tarkoituksiksi muotoutui perhevalmennuksen kehittäminen terveydenhoitajien toiveiden ja tarpeiden mukaan siten, että lopputuloksena heidän käytössään olisi muun muassa asiakaslähtöinen ja uusimpaan tutkimustietoon perustuva, toteutuskelpoinen perhevalmennusmalli. (Tuominen 2009, 38–39.)

2.1.2 Valmiina vanhemmuuteen -hanke

Valmiina vanhemmuuteen -hanke kuuluu osaprojektina KYMPPI-hankkeeseen, jossa tarkastellaan perhevalmennuksen kehittymistä Turun sosiaali- ja terveystoimessa. Kehittämishankkeessa kartoitettiin kvalitatiivisena tutkimuksena tämän hetkistä tilannetta Turun neuvoloissa sekä sen kehittämistarpeita. Näiden tulosten pohjalta muodostui uusi perhevalmennusmalli, joka perustuu äitiyshuollon suosituksiin ja hyväksi havaittuihin käytäntöihin Turun neuvoloissa. (Tuominen 2009, 11.)

Suurimmat painopisteet VAVA -hankkeessa sekä sen valokeilassa olevassa vanhemmuudessa ovat vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen, vertaistuen mahdollisuus, ammatillinen toteutus sekä synnytyksen jälkeinen jatkuvuus neuvoloissa. (Turun ammattikorkeakoulu 2010.)

2.2 Perhe ja parisuhde

Perhe koostuu samassa taloudessa asuvasta avo- tai avioparista tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävistä henkilöistä yksinään tai lapsiensa kanssa. Perheen voi muodostua myös vain toisesta vanhemmasta lapsineen. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävillä tarkoitetaan samaa sukupuolta olevia henkilöitä, jotka ovat virallistaneet suhteensa. Samaa sukupuolta olevien rekisteröinti pariskunnaksi on laillistettu maaliskuussa 2002. (Tilastokeskus 2011.)

Parisuhde, sisältäen puolisoitten välisen tunne- ja sukupuolisuhteen, on olennainen osa perhettä. Toinen perheen tärkeä yhdistäjä on vanhempien ja lasten

välinen suhde toisiinsa, jota kutsutaan sukupolvisuhteeksi. Perheet voidaan jakaa erilaisiin tyypeihin sen mukaan, ketkä perheeseen kuuluvat. Perinteisen ydinperheen lisäksi ovat nykyään yleisiksi nousseet uusperheet sekä yksinhuoltajaperheet. Perhekäsityksellä tarkoitetaan perusnäkemystä perheestä, esimerkiksi mikä on perheen tehtävä yhteisössä. Yleensä perhekäsitykset jaetaan kahteen ryhmään, familistisiin ja individualistisiin, sen mukaan onko perheessä tärkeintä pysyvyys vai yksilön oikeus. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 54–56.)

Familistisuudella tarkoitetaan perheen pysyvyyttä sekä toimivuutta. Perheen hyvinvointi on ensisijainen ja muiden yksilöiden odotetaan uhrautuvan perheen vuoksi. Parisuhteen tärkeimmät pilarit ovat avo- tai avioliittollinen uskollisuus. Individualistinen käsitys korostaa yksilön ja perheen yksittäisten henkilöiden oikeutta. Perheen etu jää taka-alalle, koska yksilön omat toiveet ja edut ovat individualistisen käsityksen mukaan tärkeimmät. Suomessa individualistinen käsitys on voimistumassa ja perheen yksilöllisyys sekä henkilökohtaisen onnen etsintä ovat nousussa yhteiskunnassa. (Vilén ym. 2006, 54–56.)

On melko vaikeaa ja mahdotonta määritellä millainen perhe on terve tai hyvinvoiva, koska minkäänlaista yksiselitteistä määritelmää tälle ei ole. Kuitenkin suomalaisessa kulttuurissa on olemassa asioita, joiden pohjalta perheen hyvinvointia voidaan arvioida. Näitä tekijöitä ovat muun muassa kommunikaatio, valta, tunne, toiminta sekä tukisysteemit. Toimivassa perheessä osataan sekä pystytään puhumaan arkipäivän vaikeista asioista sekä kyetään tukemaan toinen toisia. Tällaisessa perheessä pystytään jakamaan niin positiiviset kuin negatiivisetkin tunteet. Kun perhe puhalttaa yhteen hiileen, voivat kaikki perheenjäsenet huomata kuinka perhe antaa voimaa, tukea ja turvaa. Perheessä jokaisen jäsenen, sekä vanhempien että lapsien voimavarat vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin ja jaksamiseen. (Vilén ym. 2006, 67–69.)

2.3 Vanhemmuus

Vanhemmuuteen kasvaminen alkaa yleensä jo raskauden suunnitteluvaiheessa. Vastuun kantaminen uudesta perheenjäsenestä on vanhemmille suuri elämänmuutos ja raskauden varmistuessa alkaa matka vanhemmuuteen. Neuvolan tarkoituksena on tukea isän ja äidin kasvamista vanhemmuuteen. Vanhemmuuteen kasvamisen voidaan katsoa olevan jokaisen henkilökohtainen prosessi, joka usein nostaa mieleen muistoja omasta lapsuudesta ja perhesuhteista. (Tuominen 2009, 15–16.)

Vanhemmuus voidaan jakaa biologisiin, juridisiin, sosiaalisiin ja psyykkisiin osa-alueisiin. Biologinen vanhemmuus tarkoittaa geenien siirtämistä lapselle, juridinen vanhemmuus huoltajuutta ja sosiaalinen vanhemmuus lapsen käytännön asioista huolehtimista. Psyykkisellä vanhemmuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi kokee vanhempansa tunnetasolla vanhemmikseen ja psyykkisen tuen antajiksi. (Vilén ym. 2006, 86.)

Vanhemmuus konkreettisesti käynnistyy varhaisella vuorovaikutuksella heti syntymän jälkeen. Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan vauvaa hoitavan aikuisen toistuvaa läheisyyttä, joka alkaa heti lapsen synnyttyä ja jatkuu useimmiten lapsen kolmanteen ikävuoteen saakka. Varhaisen vuorovaikutuksen tavoitteena on saavuttaa lapsen varhainen minäkuva, joka pysyy koko elämän. Jokainen lapsi on yksilöllinen ja häneen tulee tutustua yksilöllisesti. Kaikkien lasten kohdalla varhainen vuorovaikutus on äärimmäisen tärkeää. (Vilén ym. 2006, 86–87.)

2.4 Äitiyshuolto

Äitiyshuollon katsotaan laajimmillaan koostuvan lääketieteellisistä sekä yhteiskunnallisista toimista, jotka auttavat perheen perustamisessa. Käytännössä äitiyshuollon ajatellaan kuitenkin käsittävän vain perheen hoito raskauden alusta lapsivuodeaikaan. Suomessa äitiyshuollon perustana on neuvolaverkosto, joka

pääsääntöisesti vastaa lasta odottavan perheen terveydestä ja hyvinvoinnista. (Hiilesmaa 2001, 348.)

Äitiysneuvolan peruspalveluihin kuuluvat terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanottokäynnit sekä mahdollisuus osallistua ultraäänitutkimuksiin ja perhevalmennuksiin. Äitiysneuvolatoiminta kuuluu kuntalaisten peruspalveluihin ja on käyttäjille ilmainen. Jotta raskaana olevia saataisiin motivoitua neuvolaseurantaan, velvoittaa kansaneläkelaitos (KELA) tulevaa äitiä käymään neuvolassa ensimmäisen kerran ennen 16. raskausviikkoa tukien saamiseksi. Äitiysneuvolat tuottavat lasta odottaville perheille myös muita tukimuotoja, kuten puhelinpalveluja. (Turun kaupunki 2011.)

2.5 Perhevalmennus

Perhevalmennus on osa neuvolatoimintaa. Sen tarkoitus on ohjata ja valmentaa lasta odottavia perheitä vanhemmuuteen sekä tukea heitä lapsen ensimmäisen elinvuoden ajan. Monille vanhemmille merkityksellisin osa perhevalmennusta on synnytysvalmennus. (Haapio, Koski & Koski 2009, 9.)

Perheiden hoitotyössä vaaditaan laaja-alaista osaamista sekä kokonaisvaltaisen hoidon toteutumista, jonka vuoksi moniammatillisuuden eli yhteistyön eri ammattilaisten välillä on oltava tiivistä (Isoherranen 2005, 14). Perhevalmennuksen toteutuksesta huolehtii pääosin äitiysneuvoloiden henkilökunta: kättilöt ja terveydenhoitajat (Haapio, Koski & Koski 2009, 9). Tämän lisäksi perhevalmennustoiminnan ylläpitämisessä ja kehittämisessä on hyödynnetty muun muassa seurakuntaa, ravitsemusterapeuttia, seksuaali- ja perheterapeuttia, psykologia, fysioterapeuttia, kelan edustajaa, kummikätilöä, hammashoitajaa sekä perheyöntekijää (Haapio, Koski & Koski 2009, 9; Hakulinen-Viitanen, Pelkonen & Haapakorva 2005, 65). *”Ensimmäistä lasta odottavalle perheelle on järjestettävä moniammatillisesti toteutettua perhevalmennusta, johon sisältyy vanhempainryhmätoimintaa. Ensimmäistä lasta odottavan perheen tai ensimmäisen lapsen saaneen perheen luokse on tehtävä kotikäynti. Muita kotikäyntejä on järjestettävä tarpeen mukaan.”* (Finlex 2011.)

Paikkakunnasta riippuen perhevalmennuskerrat on ajoitettu joko koko raskauden aikaan tai pelkkään loppuraskauteen. Perhevalmennuksen ryhmäkoot osoittautuvat monin paikoin myös ongelmiksi, sillä kasvaessaan liian suuriksi, ne eivät vastaa osallistujien odotuksia. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen vuoden 1999 suositusten mukaan sopiva ryhmäkoko olisi neljästä kuuteen paria, mikä antaisi hyvät edellytykset keskustelulle ja paremmalle ryhmäsisäiselle vuorovaikutukselle. (Haapio, Koski & Koski 2009, 9–10.) Pienryhmät tarjoavat vanhemmille myös mahdollisuuden sosiaaliseen vertaistukseen, joka on olennaista esimerkiksi vanhempien arjesta selviytymisen kannalta lapsen synnyttyä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 62). Vertaistuellla tarkoitetaan samanlaisessa elämäntilanteessa olevien ja samanlaisia elämäkokemuksia omaavien henkilöiden välistä ihmissuhdetta, jossa tukea saadaan kokemuksia jakamalla (Mielenterveysyhdistys Helmi 2007).

Perhevalmennustilanteissa on otettava huomioon myös tulevat isät, jotka kaipaavat niin ikään vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin (Viisainen 1999, 79). *”Lasta odottavan perheen terveysneuvontaa on tarjottava molemmille vanhemmille. Sen tulee antaa tietoa raskausajasta ja siihen liittyvistä riskeistä, synnytyksestä ja lapsen hoidosta sekä odotusaikaan ja synnytykseen mahdollisesti liittyvistä mielenterveyden muutoksista. Neuvonnan on tuettava lapsen ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta sekä äidin voimavaroja imettää.”* (Finlex 2011.)

Turun uutta perhevalmennusmallia pilotoivat kolme turkulaista äitiysneuvolaa: Kirkkotie, Mullintie sekä Mäntymäki. Malli koostuu yhteensä kuudesta valmennuskerrasta, joista neljä ensimmäistä sijoittuu raskausaikaan ja kaksi myöhempää synnytyksen jälkeiseen aikaan. Uusina yhteistyökumppaneina mukana perhevalmennuksen toteuttamisessa ovat seurakunta sekä kolmas sektori. Kolmannella sektorilla tarkoitetaan Mannerheimin Lastensuojeluliittoa (MLL) sekä Turun ensi- ja turvakoti ry:tä. (Tuominen 2009, 96.)

2.6 Perhevalmennusta koskevia tutkimustuloksia

Turun uusi perhevalmennusmalli pohjautuu Tuomisen Valmiina vanhemmuuteen -teokseen. Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyöllään hän hankki tietoa siitä, minkälaisia uudistuksia Turun sosiaali- ja terveystoimen neuvolat tarvitsevat ja kehitti uuden, yhtenäisemmän ja asiakaslähtöisemmän perhevalmennusmallin. (Tuominen 2009, 88–90.) Seuraavassa esimerkkejä opinnäytetyön tuloksista, joiden pohjalta uusi perhevalmennusmalli on kehitetty.

Tuomisen (2009, 88–90) tutkimuksessa terveydenhoitajat kokivat haastavana ja vaikeana käsitellä synnytyksen jälkeistä aikaa, vanhemmuutta sekä parisuhdetta. Syynä tähän saattoi olla pelko siitä, etteivät vanhemmat olisi kovinkaan halukkaita kuulemaan perhevalmennuskerroilla vanhemmuudesta. Tutkimuksessa kävi ilmi, että Turun eri neuvoloissa käytettiin erilaisia menetelmiä, muun muassa jaettavia materiaaleja. Valmennuskerroilla kaivattiin enemmän toisten tukea ja kerrat koettiin olevan liikaa terveydenhoitajan vastuulla. Osa terveydenhoitajista kaipasi enemmän yhteistyötä muiden tahojen kanssa, mikä ei aikaisemmin ole onnistunut. Tutkimuksessa saatiin myös selville, että vähäosaiset, maahanmuuttajat sekä päihdeongelmaiset osallistuivat valmennuskertoihin valtaväestöön kuuluvia heikommin.

Vanhemmat ovat pitkään kokeneet neuvolatyön fyysispainotteisena ja yleismaallisena, eikä toivottua yksilöllisyyttä ole saavutettu. Isät huomioidaan perhevalmennuskerroilla, mutta heidän roolinsa jää melko passiiviseksi. Erityisesti lääkärintarkastuksissa isät kokevat jäävänsä sivullisiksi naisen rinnalle. (Ivanoff, Risku, Kitinoja, Vuori & Palo 2001, 19–20.) Tämänkaltaiset tulokset vahvistavat vanhempien toivovan enemmän henkistä tukea vanhemmuuteen kasvussa. Perhevalmennuksen tulisi koskea koko perhettä, jolloin myös isät tulisi ottaa paremmin huomioon.

Kanervon ja Karlssonin (2010, 16–18) opinnäytetyössä on todettu terveydenhoitajien toivovan samansuuntaisia uudistuksia perhevalmennukseen. Perhevalmennuskerroilla isät tulisi huomioida paremmin, vertaistuen saanti mahdollistaa ja perhevalmennus olla tasapuolisesti kaikkien saatavilla. Myös Kaartisen ja

Särkilahden (2010, 18–20) opinnäytetyön tuloksista selviää isien kokevan erityisesti äitiysneuvolakäynnin äiti-keskeiseksi. Mahdollistaen isien entistä paremman läsnäolon ja osallistumisen raskauteen, ovat terveydenhoitajat toivoneet järjestettävän normaaleja neuvolakäyntejäkin ilta-aikaan.

Terveydenhoitajien käyttäytymisellä on suuri merkitys siihen, kuinka hyödylliseksi perhevalmennus koetaan. Sisällöllisesti hyödyllisen informaation antamisen lisäksi erityisen tärkeäksi Fäkerskiöldin ja Ekinkin (2003, 119–128) tutkimuksen mukaan koettiin henkisen tuen ja kannustuksen antaminen. Tutkimuksessa selvitettiin terveydenhoitajien ajatuksia sekä ensimmäistä lastaan odottavien odotuksia ja kokemuksia terveydenhoitajista. Yhä useammat vanhemmat osallistuivat synnytysvalmennukseen, toisin kuin terveydenhoitajat olivat ajatelleet. Jotta terveydenhoitajat pystyisivät täyttämään äitien odotukset, heiltä vaaditaan hyvää vuorovaikutussuhdetta sekä riittävän säännöllisiä tapaamisia. Terveydenhoitajalla tulee äitien mukaan olla vankka tietopohja ja luottamus omiin kykyihinsä, koska äidit odottavat saavansa rohkaisua sekä neuvoja omaan toimintaansa. Terveydenhoitajat puolestaan kokivat ajoittain vaikeaksi neuvoa vanhempia, jotka odottivat heidän tietävän vastauksen kaikkiin kysymyksiin. Äidit odottivat hoitajilta empaattisuutta ja toivoivat heidän olevan helposti lähestyttäviä. Hyväksi koettiin, että terveydenhoitaja on perheen ulkopuolinen henkilö. Terveydenhoitajat kokivat raskaaksi myös perhevalmennuksissa esiintymisen. Esiintymisen kokeminen mielekkääksi tai vaikeaksi oli kuitenkin henkilökohtaista ja yksilöllistä.

Omaa luokkaansa ovat perheet, joiden raskaus on diagnosoitu riskiraskaudeksi. Yhdysvalloissa on tutkittu, millaista on elää muuttuvien odotusten kanssa raskauden ollessa korkeariskinen. Neuvolatoimintaa ja perhevalmennusta ajatellen nämä lasta odottavat vanhemmat kokivat terveydenhoitajien keskittyvän vain äidin lääketieteellisen terveydentilan tarkkailuun, vaikka vanhempien ajatukset olivat äidiksi ja isäksi tulemisessa. Vanhempien saama tieto ja tuki eivät vastanneet heidän toiveitaan ja tarpeitaan. (MacDonald & Jonas-Simpson, 74–82.) Vaikka näissä tapauksissa äidin terveydentilan tarkkailun merkitys korostuu,

tulisi silloinkin muistaa vanhempien toivovan ennen kaikkea henkistä tukea vanhemmuuteen kasvamisessa.

Äitiysneuvolapalveluita tarjotaan eri puolella maailmaa. Suomessa äitiysneuvolan kuuluessa kaikkien kansalaisten saatavilla oleviin peruspalveluihin, joudutaan toisaalla maailmassa siitä maksamaan, eivätkä kaikki näin ollen pysty niitä hyödyntämään. Perhevalmennukset eivät ole tasapuolisesti kaikkien saatavilla. Ip, Chien ja Chan (2003, 151–158) tutkimuksen mukaan Hong Kongissa äitiysneuvolat ovat helposti saatavilla ja niiden tarjoamat palvelut ovat kohtuuhintaisia kaikille odottaville naisille. Perheen alhaisten tulojen vuoksi pystyy harva kuitenkaan osallistumaan synnytysvalmennukseen. Tutkimukseen osallistuneista 186:sta ensimmäistä lastaan odottavista naisista vain kaksi (1%) osallistui synnytysvalmennukseen. Useimmat Hong Kongin synnytysyksiköt ja hallituksen ylläpitämä äitiys- ja lastenneuvola tarjoavat raskauden aikana ja synnytyksen jälkeen tukea naiselle ja hänen kumppanilleen.

Perhevalmennuskurssien hyödyllisyyttä on tutkittu myös Espanjassa. Kursseja järjestävät kansallisen terveydenhuoltojärjestelmän kättilöt tavoitteenaan vähentää naisten synnytys- ja imetyspelkoa sekä pelkoa synnytyksen jälkeisestä ajasta ja lapsen kasvusta. Espanjassa valmennuskerrat koostuvat yleensä kahden tunnin jaksosta ja kuudesta kerrasta ennen lapsen syntymää, sekä kahdesta synnytyksen jälkeisestä kerrasta. Lähes kaikki kerrat koostuvat synnytyksen kulun prosessoimisesta ja nainen voi halutessaan keskustella kättilön tai terveydenhoitajan kanssa epäselviksi jääneistä asioista. Tutkimuksen mukaan valmennukseen osallistuneet naiset tiesivät synnytyksestä ja vauvanhoidosta enemmän sekä olivat vähemmän ahdistuneita kuin ne, jotka eivät osallistuneet valmennuksiin. Perhevalmennuksessa käymisestä ei kuitenkaan todettu olevan liitännäishyötyä synnytyksen aikana. Suurin osa valmennuskertoihin osallistuneista naisista olivat keski- tai korkeasti koulutettuja. Tutkimuksessaan tekijät pohtivat Espanjassa olevan tulevaisuudessa tarvetta perhevalmennuskertojen uudistamiseen enemmän naisten tarpeita vastaavaksi. (Artieta-Pinedo, Paz-Pascual, Grandes, Remiro-Fernandezdegamboa, Odriozola-Hermosilla, Bacigalupe & Payo, 194–202.) Tämän tutkimuksen pohjalta voidaan todeta perheval-

mennuksesta saatavan hyödyllistä tietoa synnytystä ja vauvanhoitoa koskien. Valitettavaa on, että perhevalmennuksesta saatava hyöty ei Espanjassakaan tavoita kaikkia perheitä, vaan alemman koulutuksen saaneet vanhemmat jäävät varjoon.

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotuksia ja kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista neljän ensimmäisen valmennuskerran jälkeen. Opinnäytetyö suoritettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Aineisto hankittiin haastattelemalla kohdejoukkoon kuuluvia perheitä, joita pyrittiin rekrytoimaan kolmesta Turun eri äitiysneuvolasta. Haastatteluun osallistuvia perheitä saatiin kuitenkin vain kahdesta neuvolasta ja otos jäi hieman tavoiteltua pienemmäksi. Tavoitellun kahdeksan perheen sijaan haastatteluun osallistui vain viisi perhettä.

Kvalitatiivinen tutkimus käyttää usein tutkimusongelmien sijaan tutkimustehtäviä, jotka voidaan esittää väittäminä tai kysymysten muodossa (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 75). Tässä opinnäytetyössä tiedot hankittiin haastattelemalla perheitä kasvotusten ennalta määriteltyjen kysymysten mukaan. Tutkimustehtäviksi määritettiin seuraavat kysymykset:

1. Mitä odotuksia ensimmäistä lastaan odottavilla perheillä on Turun uudesta perhevalmennusmallista?
2. Millaisia kokemuksia ensimmäistä lastaan odottavilla perheillä on Turun uudesta perhevalmennusmallista neljän ensimmäisen valmennuskerran jälkeen?
3. Miten ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien kokemukset Turun uudesta perhevalmennusmallista vastasivat heidän odotuksiaan?

4 OPINNÄYTETYÖN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Lähtökohdat

Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotuksia ja kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista. Opinnäytetyö suoritettiin kvalitatiivisena tutkimuksena puolistrukturoidun teemahaastattelurungon pohjalta ja saadut tulokset analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen.

Kvalitatiivinen eli laadullinen lähestymistapa valitaan usein, kun jotain vähemmän tutkittua aihetta halutaan lähestyä kokonaisvaltaisesti ja kerätä mahdollisemman paljon tietoa. Tällä tutkimusmenetelmällä pyritään aineistosta löytämään yhtäläisyyksiä, eikä saatua tietoa pystytä arvioimaan numeerisesti. (Janhonen & Nikkonen 2003, 11;21.) Haastattelumuotona teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto, jolle on ominaista teema-alueet sekä tarkkojen kysymysmuotojen ja järjestyksen puuttuminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.) Sisällönanalyysin avulla haastatteluilla kerätyistä tiedoista tehdään havaintoja. Aineistoa käsitellään luokittelemalla ja tulkitsemalla sitä sekä muodostamalla siitä kuvailevia tiivistelmiä. Olennaista on erottaa aineistosta yhtäläisyydet ja eriävyydet sekä säilyttää mahdollisimman tarkasti se informaatio, mitä alkuperäinen aineisto on sisältänyt. (Janhonen & Nikkonen 2003, 21–24; Kylmä & Juvakka 2007, 110.)

4.2 Toteutus

Opinnäytetyön teko aloitettiin helmikuussa 2011 heti aiheiden jakamisen jälkeen. Tämän jälkeen aihetta lähdettiin työstämään tekemällä kirjallisuuskatsaukseen perustuen opinnäytetyön suunnitelma. Suunnitelman hyväksymisen jälkeen haettiin tutkimuslupaa Turun kaupungin ylihoitajalta. Tutkimusluvan saaminen vei huomattavasti oletettua kauemmin ja lupa vastaanotettiin vasta syyskuun alussa. Alun perin opinnäytetyötä oli tekemässä kolme opiskelijaa, joista

yksi joutui jäämään pois viivästyneen aikataulun vuoksi. Opinnäytetyön tekoa jatkettiin siis kahden opiskelijan voimin. Tutkimusluvan saamisen jälkeen lähdettiin rekrytoimaan ensimmäistä lastaan odottavia perheitä.

Uuden perhevalmennusmallin pilotoinnissa on mukana kolme neuvolaa (Mäntymäki, Kirkkotie ja Mullintie), joista kaikista pyrittiin rekrytoimaan mukaan perheitä. Aluksi tavoite oli saada otokseksi yhteensä kaksitoista perhettä. Koska yksi opinnäytetyön tekijöistä ei kyennytkään osallistumaan työn tekoon, pudotettiin tavoitetta kolmanneksella. Haastateltavien rekrytointi aloitettiin lähettämällä sähköpostia projektissa mukana olevien neuvoloiden terveydenhoitajille. Lähes kahden viikon tuloksettoman odottelun jälkeen terveydenhoitajiin otettiin uudestaan yhteyttä puhelimitse. Kahden neuvolan (Mullintie ja Kirkkotie) terveydenhoitajilta saatiin tieto neljännen perhevalmennuskerran ajankohdasta ja sovittiin puheenvuoro tämän kerran päätteeksi. Paikan päällä ensimmäistä lastaan odottaville perheille kerrottiin opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet sekä toteutus käytännössä niin suullisesti kuin jakamalla heille myös ennalta laadittu saatekirje (LIITE 1). Perheille annettu informaatio sisälsi myös tiedon haastattelun kautta saatujen tietojen käsittelystä ja niiden luottamuksellisuudesta. Kolmanteen neuvolaan (Mäntymäki) ei yrityksistä huolimatta ehditty saamaan yhteyttä opinnäytetyön aikataulun määrittelemässä ajassa. Tämän vuoksi Mäntymäen neuvolasta ei saatu rekrytoitua yhtäkään perhettä haastatteluihin.

Haastatteluun myöntyväisiä perheitä oli yhteensä seitsemän. Heidän kanssaan sovittiin myöhempänä ajankohtana oleva haastattelu-aika. Yksi haastateltavista ei koskaan saapunut paikalle, toinen puolestaan ilmoitti haastatteluun pääsyn estyneen, koska vauva oli jo syntynyt. Lopulta kokonaisotokseksi saatiin siis viisi perhettä. Kaikki haastattelut suoritettiin kasvokkain tapahtuvana keskusteluna kyseessä olevan perheen oman neuvolan tiloissa. Tilaksi pyrittiin aina valitsemaan mahdollisimman rauhallinen ja luonnollinen ympäristö, jotta mahdollisilta häiriötekijöiltä pystyttäisiin välttymään.

Jo opinnäytetyön suunnitelma-vaiheessa määriteltiin opinnäytetyön tarkoituksen pohjalta sen tutkimustehtävät. Tutkimustehtävien kautta laadittiin teemahaastattelurunko, joka koostui kolmesta isommasta aihealueesta sekä pienemmistä

haastattelua johdatteluvista kysymyksistä (LIITE 2). Haastattelun kolme suu-
rempaa teemaa olivat 1. *Ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotukset
Turun uudesta perhevalmennusmallista*, 2. *Ensimmäistä lastaan odottavien
perheiden kokemukset Turun uudesta perhevalmennusmallista sekä* 3. *Miten
ensimmäistä lastaan odottavien perheiden kokemukset Turun uudesta perhe-
valmennusmallista vastasivat heidän odotuksiaan*. Haastattelut nauhoitettiin
haastateltavien kirjallisella luvalla (LIITE 3), jonka jälkeen äänitteet litteroitiin eli
kirjoitettiin tekstimuotoon. Tekstinä olevasta aineistosta tehtiin havaintoja aineis-
tolähtöisen sisällönanalyysin avulla lähtemällä liikkeelle aineiston luokittelusta
(LIITE 4).

Sisällönanalyysi aloitettiin etsimällä tekstistä opinnäytetyön tarkoitukseen ja tut-
kimuskysymyksiin vastaavia ilmaisuja. Näihin vastaava aineisto ryhmiteltiin sa-
mankaltaisuuksien mukaan. Tämän jälkeen samaa asiaa koskevista ryhmistä
muodostettiin yhteenvetona tiivistetty kokonaisuus. Sisällönanalyysin jälkeen
haastattelumateriaalit tuhottiin.

5 TULOKSET

5.1 Ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotukset Turun uudesta perhevalmennusmallista

Haastattelut aloitettiin kyselemällä perheiden odotuksia perhevalmennuksesta.
Jokainen haastatteluun osallistuva perhe odotti ensimmäistä lastaan, eikä ke-
nelläkään näin ollen ollut aikaisempaa kokemusta perhevalmennuksesta. Kaikki
haastatteluun osallistuneet viisi perhettä kertoivat lähteneensä mukaan ilman
ennakko-odotuksia. Mukaan lähdettiin avoimin mielin uutta oppimaan.

Ei meil oikeestaan ollut mitään odotuksii...

*Itseasiassa, mulla on ainakin ollu hyvin vähän mitään odotuksia. Mä lähdin ihan
niinku sillai lähinnä mielenkiinnosta...*

*En mä oikein tienny mitä odottaa. Tä on ensimmäinen lapsi ja kaikki tieto on ter-
vetullutta. Ehkä ne kaikki kysymykset ja semmoset tulee siinä matkan varrella.
Sitä on vähän hankala etukäteen odottaa mitään muuta, ku tällasii itsestään sel-
vyyksiä: mihin me mennään ku vauva syntyy jne.*

*...Ollaan menty hoidoista toiseen ja nyt mennään etapista toiseen. Ei oo uskalta-
nu asettaa mitään odotuksia millekkään.*

*Mä näin vasta ensimmäisellä kerralla mitä se on. Ei sitä ennen oikein osannu
odottaa mitään.*

Haastatteluiden edetessä pidempään, tuli lähes jokaisen perheen kohdalla kui-
tenkin esiin useita asioita, joita perheet tiedostamattaan olivat odottaneet ja toi-
voneet perhevalmennuskerroilta. Nämä asiat raportoidaan tässä opinnäytetyös-
sä kokemusten alla.

5.2 Ensimmäistä lastaan odottavien perheiden kokemukset Turun uudesta perhevalmennusmallista

Haastattelurungon tärkein teema oli kartoittaa ensimmäistä lastaan odottavien
perheiden kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista. Perheiden ko-
kemuksia käytiin läpi kolmen pienemmän aihealueen kautta, joihin tavoiteltiin
vastauksia avoimien kysymysten avulla. Perheiden kokemukset raportoidaan
tässä luokitellen vastaukset samantyylisten otsikoiden alle.

5.2.1 Sisältö

Turun uusi perhevalmennusmalli koostuu yhteensä kuudesta perhevalmennus-
kerrasta, joista neljä osuu ennen synnytystä olevaan aikaan. Toisessa neuvo-
lassa kaksi kertaa oli yhdistetty yhdeksi pidemmäksi ja näin ollen raskauden
aikaiset kerrat jäivät kolmeen. Perhevalmennuskertojen sisältö käytiin eri neu-
voloissa läpi hieman eri järjestyksessä. Toisessa neuvolassa ensimmäisellä
kerralla käsiteltiin parisuhdetta, kun taas toisessa neuvolassa tämä kerta oli
vasta viimeinen. Kaksi viidestä perheestä oli joutunut jättämään yhden perhe-
valmennuskerran väliin ja yksi perheistä oli päässyt vain viimeiselle perheval-

mennuskerralle. Kaksi perhettä oli osallistunut jokaiselle perhevalmennuskerralle.

Vaikka haastatteluissa nousi esiin useita kehitysehdotuksia, koettiin perhevalmennukseen osallistuminen kaiken kaikkiaan myönteiseksi asiaksi.

Ei oo mitenkään sellanen olo, et jes nyt ku mä menin, et nyt mä tiedän paljon. Mutta sanotaan, ettei oo kyllä ollu sellanenkaan olo, että voi harmi, ku tuli tuhlattua aikaa. Et tavallaan kuitenkin ehkä mun mielest enemmän plussalla ku miinuksella.

Erityisesti isät olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä perhevalmennuskertojen sisältöön, sillä lähes kaiken tiedon koettiin olevan uutta ja tärkeää.

Mä odotin, niinku oliki, perustietoa ihan.

...mä ainaki tykkäsin kuulla sen perustiedon, ettei tarvii pelätä.

...Periaatteessa mulle on kaikki sil tavalla uutta, ku niit ei oo varsinaisest ajatellu.

Kyseltäessä perheiden kokemuksista perhevalmennuksen sisällöstä, tuli esiin myös lukuisia asioita, joita perheet ehkä olivatkin odottaneet valmennuskerroilta. Perhevalmennuskerrat koostuivat pääasiassa kolmesta eri osa-alueesta, jotka olivat synnytys, vauvanhoito sekä parisuhde. Itsessään raskausaikaa ei perhevalmennuskerroilla enää käsitelty, eivätkä perheet sitä olisi kaivanneetkaan. Pääpaino oli synnytyksen jälkeisessä elämässä ja sen tukemisessa.

Aika vähän loppujen lopuks on käsitelty odotusajaks. Enemmän käsiteltiin sitä synnytyksen lähestymistä ja koska pitää lähteä sairaalaan ja jonkin verran oli niistä ihan loppuraskauden vaivoista...ja ylipäänsä tavallaan siitä henkisestä puolesta.

...raskauden eteneminen on aika hyvin hoidettu ihan neuvolan puolesta ja aina saa kysyä...

Perheet, jotka pääsivät osallistumaan jokaiselle perhevalmennuskerralle, kokivat mielenkiintoisimpana ja hyödyllisimpänä synnytystä käsittelevän perhevalmennuskerran, joka kuitenkin koettiin liian lyhyeksi ja suppeaksi. Tärkeimpänä tietona pidettiin sitä, mihin mennään synnytyksen käynnistyessä.

Se oli jotenkin niinku mielenkiintoisin juttu noi synnytykset, et ku ne on kaikil nii yksilöllisii, et ei sitä pysty silllee dvd:lt näyttämään et miten siin tulee käymään...

Paras tieto siin oli just se et mist ovesta mennään sisälle ja et aina voit tulla tai aina voit soittaa. Ettei tarvii pelätä sitä, et nyt must tuntuu, et se vauva tulee, mut jääks mä vielä kotiin odottelee.

Enemmän tietoa olisi toivottu muun muassa kivunlievitysmenetelmistä ja ponnistusasennoista.

...kivunlievitystä käytiin läpi...Mun mielest rentoutuskeinoja ei kyl ollu ihan hirveen paljon...katottiin semmonen video, mis näytettiin mitä voi muutaki tehdä (lääkkeellisten kivunlievitysmenetelmien lisäksi), siin oli ainaki amme.

... Mulla kaveri on synnyttäny reilu vuos sitten ja kerto, et sitä voi ponnistaakkin väärin. Et se ponnistus menee jotenki hukkaan ja väärään paikkaan...

... mä odotin paljon käytännön läheisempää. Ehkä siihen vaikuttaa kaikki elokuvatkin ku ne makaa siel joogamatoilla ja hengittelee.

Siit mä olisin kaivannu just tietoo, asennoista ja semmosista...varmaan mul oli mielikuva, et sitä käydään enemmän läpi... just niistä kivunlievityksistä, et missä vaiheessa voi mitäkin käyttää.

Perheet, jotka eivät päässeet osallistumaan kaikille perhevalmennuskerroille, kokivat harmittavimmaksi juuri synnytystä käsittelevän kerran väliin jäämisen. Haastatteluissa selvisi, että nämä perheet huomioitiin kuitenkin tarjoamalla sama informaatio myöhemmin.

Synnytys me missattiin. Neuvolatäti anto sitte meille kaikki ne paperit, et koska synnytys alkaa. Hän sano, et voi pitää meille tällasen private-lessonin...se oli varmaan ainut sellanen mihin me oltais oikeesti haluttu päästä... se on kuitenkin se juttu mikä on seuraavaks käsillä. Se ISO juttu, synnytys.

...sillon ekal kerral katottiin joku video täällä, ni me voidaan kattoo se video sit myöhemmin...mut ei olla mitään aikaa viel järjestetty, ku mejän pitäis molempien sit olla tääl paikanpäällä.

Myös vauvanhoitoa koskevan perhevalmennuskerran koettiin jääneen liian pinnalliseksi. Kaikki viisi perhettä kokivat vauvanhoidon synnytyksen lisäksi tärkeimmäksi perhevalmennuskerroilla käsiteltäväksi asiaksi. Vaikka perheet tiesi-

vät saavansa opastusta vauvanhoitoon synnytyksen jälkeen lapsivuodeosastolla, pitivät he silti tärkeänä saman tiedon läpikäymistä jo aikaisemmin. Erityisesti vauvan perushoitoa toivottiin käytävän konkreettisemmin läpi esimerkiksi nuken avulla.

...eniten mä odotin, et se olis vauvan hoitamista ja sitä ku se vauva tulee, et mitä sen kans tehdään.

...semmost me odotettiin, et tääl ihan kokeillaan jonkun nuken kanssa, niinku eakurssil kokeillaan...

...ettei ne asiat jäis pelkästään sinne synnytyslaitokselle.

Uudessa perhevalmennusmallissa perhe- ja parisuhteita koskeva perhevalmennuskerta toteutettiin yhteistyössä seurakunnan kanssa. Tällä perhevalmennuskerralla käytiin läpi lähinnä lapsuuden perhesuhteiden merkitystä oman perheen perustamisessa sekä keskustelun tärkeyttä. Perheet kokivat aiheen käsittelyn jääneen melko pinnalliseksi, vaikka pyrkimyksenä uskottiin olevan syvällisempi katsaus perhesuhteisiin. Erityisesti isät eivät kokeneet tilannetta kovin luontevaksi.

...semmonen se seurakunnassa ollu kerta, et siinä niinku kaikilta kysyttiin tasapuolisesti asioista. Lapsuudesta ja sellasesta.

Ei se kyl mun mielest tehny tehtävääs...

Ehkä siit mun mielest olis voinu pitää jonkin laajemmankin kerran...

...se oli kuitenkin vähän niinku enemmän tyttöjen juttu...

Seksuaalisuudesta ei perhevalmennuskerroilla juuri puhuttu. Parisuhdetta koskevalla kerralla näytettiin video, jolla seksuaaliterapeutti puhui parisuhteen ylläpitämisestä sivuten myös seksuaalisen kanssakäymisen merkitystä. Useimmat perheet kokivat kuitenkin mahdolliseksi kysyä seksuaalisuutta koskevista, mieltä askarruttavista asioista rutiini-neuvolakäynneillä.

...ainoostaan seksuaaliterapeutti puhu siitä, et seksiä voi harrastaa ihan normaalisti...Eihän se tavallaan meitä haittaa, meil on kuitenkin ikää, ni ymmärtään...mut ehkä kaikki ei tiedä.

...eikä se seksuaalisuus oo kyl ollu missään, ei ollenkaan.

Äidit eivät juuri kokeneet saaneensa uutta tietoa perhevalmennuskerroilla, mutta kokivat silti hyödyllisiksi osallistua niille. Jotkut olisivat toivoneet asioiden syvällisempää käsittelyä, mutta joitain uusiakin asioita oli tarttunut mieleen. Erityisesti asioiden konkretisoiminen käytännön esimerkkien avulla koettiin tarpeelliseksi ja välttämättömäksi. Isät puolestaan kokivat pohjatietojen vähäisyyden vuoksi perustiedon tulleen tarpeeseen.

...kyl se periaattees oli aika tuttu, mut sit taas tääl sai kuulla muitten kokemuksia ja niit ei voi koskaan olla liikaa.

...ne on tullu kaikki sillee samalla tavalla miten on voinu lukee netistä tai on ite kuullu aikasemmin äitiltä tai kaverilta... ettei oo ollu semmosta, niinku syvällistä...

..jotain uutta tuli, niinku esimerkiks se et on olemassa sellanen maidonkerääjä, minkä voi laittaa rintaan kiinni. Ja sit se hörpyttäminen uus juttu.

Ei nyt ehkä mitään uutta tietoa sinänsä, mut semmosta varmuutta siihen mitä on jo vähän aavistellu. Ku on kuitenkin kavereiden lapsia hoidellu ja kummilasta...on niinku semmonen ajatus siitä, et mitä se tulee olemaan.

Perhevalmennuskerrat pohjautuvat Turun uuteen perhevalmennusmalliin, jonka yksi tarkoitus on ollut yhtenäistää Turun seudun perhevalmennuskertojen sisältöjä (Tuominen 2009, 11). Vaikka perheet näkivät omat mahdollisuutensa vaikuttaa perhevalmennuskertojen sisältöön vähäisinä, ei suuria toiveita sisällön muuttamiseen ollut.

Ei meilt oo kysytty mitä me halutaan tietää, aika automaattisesti kaikki tullu.. Mut olihan sillon yhdellä kerralla osa porukasta valmistellu niitä kysymyksiä. Saivat sit vastauksia niihin mitä halusivat.

...vaikkakin aiheet on ollu etukäteen määriteltyjä, ilman et niihin sit tavallaan on pystyny vaikuttaa, en mä ainakaan oo kaivannu sen enempää.

5.2.2 Isien huomiointi

Uudessa perhevalmennusmallissa on panostettu isien huomiointiin. Isät pitävät luonnollisena, että perhevalmennus pyörii suurelta osin äitien ympärillä, mutta

ymmärtävät kuitenkin oman tärkeytensä. Parisuhdetta käsittelevällä kerralla isät huomioitiin yhdenvertaisina äitien kanssa ja myös heidän ajatuksiaan haluttiin kuulla enemmän jakamalla miehet omaksi ryhmäksi. Vaikka äiti useimmiten onkin valmennuskertojen keskipisteenä, on isät huomioitu riittävästi. Isien roolia on vahvistettu korostamalla heidän antaman tuen merkitystä.

...mua ei oo se haitannu, vaik se nyt totta kai onki enemmän äitii koskettava. Mut kyl aina kuitenkin huomaa et otetaan miestäkin mukaan. Kerrotaan joka kerta, et mieskin on tärkeä. Ja jopa niist asioist ihan tarkkaa missä on tärkeä.

... toisel kerral pistettiin miehet mieltii erikseen asioita.

Se synnytyskerta oli semmonen, ettei siin otettu paljoo isää huomioon...tai onhan siin nyt sit se tukeminen sun muu. Kyllähän sitä on aina vähän kakkosasemassa...en mä kyl oo kaivannu mitään huomioo sen enempää.

...kyl iha sillee suht mukavasti, et jokainen saa sanoo omat mielipiteensä...

5.2.3 Menetelmät

Opinnäytetyössä haluttiin selvittää myös perheiden kokemuksia menetelmistä, joilla perhevalmennuskerrat toteutettiin. Esimerkkinä aineistoanalyysistä on opinnäytetyössä liitteenä patkä menetelmiin liittyvien kokemusten analysoimisesta (LIITE 4). Menetelmistä puhuttaessa tässä yhteydessä tarkoitetaan tapoja, joilla sisällölliset asiat on käsitelty. Esimerkkejä näistä ovat luennointi, keskustelut, pari- ja ryhmätyöskentely sekä videot. Molempien neuvoloiden perhevalmennuskerroilla käytettiin jossain muodossa näitä kaikkia.

...viimisel kerral tuli oikeestaa kaikkii. Oli luentoo, sit nähtiin se video ja sit tehtiin niitä tehtäviä. Tai oikeestaan mietittiin niitä asioita ja kysymyksiä yhdessä.

...keskusteluu keskenämme, vertailtiin kokemuksii ja ajatuksii...ja sit oli yks video ja yks tehtäväki.

Molemmissa neuvoloissa menetelminä käytettiin keskustelua sekä videoiden näyttämistä. Enemmistö perheistä piti valmennuskerroista, joissa suurimmaksi osaksi asioita käytiin läpi teoriapohjalta luennoimalla. Tietyistä asioista, kuten synnytyksestä, perheet kokivat saavansa eniten irti kuulemalla ajankohtaista,

näyttöön perustuvaa tietoa. Näistä asioista keskustelun aikaansaaminen koettiin hankalana ja turhauttavana.

Mulle kelpas myös ne luentomuodot olevat kerrat. Töitten jälkeen on sen verran väsyny, et ei oo kauheeta kiinnostusta ryhmätilanteisiin osallistua, et se on kivempi vaan kuunnella.

...mä ehkä kaipaisin jollain lailla enemmän sellast teoriataustaa. Tosin ymmärrän, et tällaset asiat on sellasii, et täytyy keskittää aika käytännönläheisiks, mut jotenki ehkä sellast syvällisempää...

Videoiden katseleminen sai perheiden keskuudessa aikaan erilaisia tuntemuksia. Osa perheistä koki videot pitkäveteisiksi, eivätkä he saaneet niistä riittävästi hyödyllistä tietoa. Toiset taas pitivät niitä opettavaisina ja sopivan pituisina keskittymisen kannalta. Videot käsittelivät paljon käytännönläheisiä asioita, kuten vauvanhoitoa. Harmittavaiseksi asiaksi koettiin se, että osa videoista oli vanhoja ja sisälsivät vanhentunutta tietoa.

...video on ihan hyvä, mut ehkä tarvii jotain muutaki. Ja sit se justinsa, et ku siellä oli niitä juttuja, et tämä ei muuten olekaan sitten näin kun se tossa videossa oli...

...se oli mun mielestä aika hyvä, ku siin videos oli se setä selittämässä... Joku psykologi. Kerto ihan kaikennäkösiä juttuja, oli kauheen rauhottava ja anto varmuutta siihen, et jokainen vanhempi on juuri oikea vanhempi sille nimenomaselle lapselle.

Sillon vikal kerral katottiin kolme videoo ja sit neuvolatäti vastas niihin kysymyksiin...Se oli vähän sellanen, et siit ei kauheesti jääny mitään käteen.

...ne dvd:t voi periaattees kattoo muuallaki.

Haastatteluiden pohjalta kävi ilmi, että perheet olisivat toivoneet videoiden sijasta konkreettisempaa käytännön harjoittelua erityisesti vauvanhoitoa koskien. Perheet kokivat turhauttavaksi valmentautua tämän tyyppisiin asioihin pelkäämään videoiden välityksellä, sillä synnytystä tai vauvanhoitoa ei kuitenkaan voi suorittaa median kautta. Suurimmalla osalla perheistä oli aikaisempaa kokemusta vauvanhoidosta joko perhetuttujen tai ystävien kautta, mutta näiden lasten hoitaminen oli kuitenkin jäänyt vähäiseksi. Harvojen vauvanhoito-

kokemusten koettiin kertovan hyvin vähän varsinaisesti lapsiperheen arjesta, eikä hyötyä tulevaisuuteen juuri nähty.

Kyl sitä nyt on nähny vauvanhoitoa ja kaikkee, mut se on kuitenkin eri asia, ku niit pitää itte tehdä ja täytyy olla vastuus jostain.

Olis ollu kiva, jos olis ollu ihan joku nukke minkä kans olis näytetty. Olis saanu itekkin ehkä kokeilla...

Ryhmäntyöskentelyt ja keskustelut olivat monien perheiden mielestä jonkin verran epämiellyttäviä ja kankeahkoja. Perhevalmennuskerrat sijoittuvat ilta-aikaan, jolloin moni saapuu paikalle suoraan työpaikalta. Väsymyksen koettiin johtavan siihen, että mieluummin kuunnellaan kuin osallistutaan itse aktiivisesti. Lisäksi osa perheistä koki vaikeaksi miettiä henkilökohtaisia asioita yhdessä ihmisten kanssa, joita olivat tavanneet vain muutaman kerran.

Sillon ensimmäisellä kerralla vähän koitettiin jos olis menty ryhmiin, mut sit ei oikeen kukaan halunnu vielä...semmonen keskustelun liikkeelle lähteminen ei oo helppoo...

...meit oli aika iso porukka...se olis menny sit ehkä aika hälinäks jos siinä olis annettu enemmän tilaa keskustelulle...

Perhe- ja parisuhteita koskevalle kerralle toinen neuvoloista oli järjestänyt tapaamisen seurakunnan työntekijän kanssa. Hänen kanssaan keskusteltiin ryhmissä äiti-tytär- sekä isä-poika-suhteista. Erityisesti tällä kerralla moni koki syvällisistä asioista keskustelun kiusallisena vieraiden ihmisten keskuudessa.

...ehkä jotenki aika syvällistäki...semmost oliki ehkä vaikee kertoa, ku oli nii iso ryhmä..

...mä jotenkin aattelin, et se olis enempi sellast yleisel tasol, mut se oliki jotenki tunteikasta keskustelua...jäi vähä sellane olo, et ruoditaan syvältä, mut kuiteski raapastaan vaan vähän pintaa...

...neki oli kyllä sellasii kysymyksii vieraassa porukassa, mitä ei ehkä juttele...Mitkä kestää niinku parisuhteeski tosi kauan, eikä niit rupee jakamaan semmosen porukan kanssa ketä ei tunne...sit jää helposti niin pinnalliseksi.

Erityisesti miehet kokivat vaivaannuttavaksi puhua tunteikkaista asioista toisten, vieraiden miesten kesken.

*...mut ku pojat laitetaan pienryhmätyöskentelyyn puhumaan tunteistaan ja sit ol-
lan nähty ehkä yhen kerran aikasemmin, ni...*

Ratkaisevana pidettiin ryhmän kokoa. Pienessä ryhmässä ihmiset tutustuvat helpommin toisiinsa ja luontevan vuorovaikutussuhteen luominen on helpompaa. Perheet toivovatkin ryhmäkokojen pysyvän pieninä, jolloin tutustuminen toisiin olisi helpompaa ja mahdollistaisi paremmin vertaistuen saannin. Tällöin myös ryhmässä keskustelemista pidettäisiin varteenotettavana vaihtoehtona.

*...oikeestaan ne pari kertaa, ku oli vähemmän porukkaa oli aika kivoja...hyvii yri-
tyksii herättää keskusteluu...kyl se siin pienemmäs ryhmäs sit onnistuu.*

*...mä en oikein välitä massatapahtumista. Mielummin sit tälle, et tapaa samas
tilantees olevia ja keskustellaan yhdessä...mun mielestä parempi tapa olla tälle
pienryhmissä.*

*Niin no meit oli sillon ”Meistä tulee perhe” –kerralla aika iso porukka. Ei jääny oi-
kein mitään käteen. Se olis menny sit ehkä aika hälinäks, jos siinä olis annettu
enemmän tilaa keskustelulle. Enkä tiä olisko siitäkään ollu sit sen suurempaa
hyötyä.*

*Vähän se on sillee vaikee keskustella isos ryhmäs...jotkut on äänekkäämpii ku
toiset...*

Erityisen hienona pidettäisiin mahdollisuutta kokoontua jokaisella perhevalmen-
nuskerralla samalla porukalla.

*..jos olis ihmisillä mahdollisuus jo siinä alkuvaiheessa kokoontuu aina samalla
porukalla. Se olis hirveen hyvä. Tietysti se vaatii taas rahaa...sit siin pystyis oi-
keesti keskustelea niist asioista. Et meit ihmetyttää tää juttu, entäs teitä... Ja sel-
lasta. Vois oikeesti tääl jutella niistä asioista.*

Toisessa neuvolassa perheille annettiin mahdollisuus kirjoittaa ylös kysymyksiä, jotka käsiteltiin seuraavalla perhevalmennuskerralla. Tämänkaltaista tapaa toi-
mia toivottiin enemmän. Perheet kokivat vaikeaksi keksiä kysymyksiä perhe-
valmennuskertojen yhteydessä, sen sijaan kotona pidemmän ajan aikana ky-
symyksiä koettiin tulevan paremmin mieleen.

...ensimmäises tilaisuudes jaettiin laput, mihin sai laittaa kysymyksiä. Kirjasin siihen sit kaikki mitä tuli mieleen, ku asioita rupes miettimään.

Vaikka perheillä olikin paljon mielipiteitä valmennuskertojen menetelmistä, kaiken kaikkiaan he pitivät tämänkaltaisista tapaamisista. Vertaistuki ja keskustelu perheeksi kasvamisesta koettiin aina mielekkäänä. Yksi perheistä toivoi kirjallista runkoa kulloisenkin perhevalmennuskerran sisällöstä helpottamaan seuraamista ja osallistumista.

...kyl mä olisin ihan odottanu et olis ollu joku selkee teksti ku on joku luento, et vois seuraa itekki samalla. Tulis ehkä niitä kysymyksiäki helpommin siinä hetkessä ku olis itekki jatkuvasti vähän niinku mukana siinä. Sitä järjestelmällisyyttä.

5.2.4 Seurakunnan ja kolmannen sektorin rooli

Turun uudessa perhevalmennusmallissa on pyritty antamaan perheille yhä kokonaisvaltaisempaa neuvontaa moniammatillisuutta hyödyntäen. Yhteistyökumppaneina projektissa ovat seurakunta ja kolmas sektori, käsittäen MLL:n sekä Ensi- ja Turvakodin. (Tuominen 2009, 11.)

Toisessa neuvolassa ensimmäinen perhevalmennuskerta toteutettiin kokonaisuudessaan seurakunnan tiloissa seurakunnan työntekijän vetämänä. Toisessa neuvolassa puolestaan yhteistyökumppaneiden rooli ei ollut yhtä näkyvää, vaan toteutui ainoastaan näytetyn videon kautta.

No seurakunnast oli pitäjä, käsitteli sitä parisuhdetta. Sit mun mielest... en oo ihan varma, et oliko siel petreliukses MLL:stä joku puhumassa joskus...

...seurakunnas mietittiä äiti ja tytär suhdetta, isä ja poika suhdetta ja... ylipäättänsä jotain lapsuuden tärkeit ihmisiä.

...oliks se seksuaaliterapeutti seurakunnasta (video)...joku paikallaolijoista mainitsi jotain seurakunnasta. Olikohan se niin, että se henkilö tekee myös töitä seurakunnan puolella...joku yhteys kuitenkin oli.

Kolmannen sektorin näkyvyys koettiin molemmissa neuvoloissa vähäiseksi. Perheiden mukaan MLL:n perhekahvilasta oli annettu kirjallinen esite neuvola-

käynnin yhteydessä, mutta muuten perheet olivat tietämättömiä kolmannen sektorin yhteistyökumppanuudesta.

...Ei mun mielest ollu?... Seurakunnas me vaan oltiin.

Ei oo kyl ollu mitään juttuu niist millää kerralla...

Ainoostaan on annettu tää perhekahvilaesite ja neuvolatäti on kertonu vähän tästä. Mut se on ollu ihan normaalien käyntien yhteydessä, et se ei oo liittyny millään tavalla tohon perhevalmennukseen. Eli aika vähän on näkyne sitte...

5.3 Ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotusten ja kokemusten vertailua

Opinnäytetyön tuloksista selviää perheiden olleen pääsääntöisesti tyytyväisiä perhevalmennuskertoihin. Perheillä ei ollut ennakko-odotuksia perhevalmennusta koskien, mutta kokemusten voitiin kuitenkin useassa yhteydessä todeta poikkeavan tiedostamattomista odotuksista. Suurimmat ristiriidat odotusten ja kokemusten välillä koskivat perhevalmennuskerroilla käytettyjä menetelmiä. Perheet odottivat ennen kaikkea konkreettisempaa ja käytännönläheisempää harjoittelua. Esimerkkeinä tästä annettiin muun muassa erilaisten ponnistusasetojen läpikäyminen sekä vauvanhoito nukun avulla. Perheet tiesivät näitä asioita ohjattavan synnytysosastolla, mutta kokivat kuitenkin tarpeelliseksi asioita harjoiteltavan jo aikaisemmin. Teoriapohjaiset luennot koettiin hyvinä, samoin kuin myös videoiden katsominen tietyissä rajoissa. Perheet toivovat lisää keskustelemaan asioiden läpikäyntiä, mutta tämän mahdollistamiseksi on ryhmäkokojen pysyttävä pieninä.

Perheet olivat tyytyväisiä perhevalmennuksen sisältöön, mutta odotuksista poiketen jotkut asiat käytiin läpi liian pintapuolisesti. Yksi perhevalmennuskerroista käsitteli synnytystä. Perheet olisivat toivoneet aihetta käytävän läpi perusteellisemmin ja laajemmin. Eniten tietoa toivottiin hyvinkin yksinkertaisista asioista, kuten siitä, mistä ovesta heidän kuuluu mennä sisään synnytysosastolle ja tarvitseeko ovikelloa soittaa. Lisää tietoa jäätettiin kaipaamaan ponnistusasetoista ja kivunlievitysmenetelmistä. Myös vauvanhoidosta olisi haluttu tarkempaa tie-

toa. Isät kokivat kuitenkin saaneensa perhevalmennuskerroilta hyvää ja hyödyllistä perustietoa.

Perheet tiesivät hyvin vähän Turun uuden perhevalmennusmallin pilotoinnista sekä siihen kuuluvista yhteistyökumppaneista (seurakunta ja kolmas sektori). Perheet odottivat, että heille olisi kerrottu koko projektista enemmän. Myös yhteistyökumppaneiden rooli jäi epäselväksi ja suppeaksi.

5.4 Perheiden antamia kehitysideoita perhevalmennukseen

Ennen perheille annettua opinnäytetyötä koskevaa informaatiota, oli moni kokonaan tietämätön omassa neuvolassa pilotoitavasta uudesta perhevalmennusmallista. Monesta perheestä oli havaittavissa lievää pettymystä sitä kohtaan, ettei heitä ollut tiedotettu paremmin.

Ei meil oo kerrottu yhtään mitään millään neuvolakäynnilläkään täst uudesta mallista tai et on siirrytty tällaseen hanke-juttuun...

No, tää ihan kokonaan tää KYMPPI-hanke. Täst olis voinu ihan alunalkaen saada jonkun esitteen. Tuli vähän yllättäen et tällanen edes on. Et heti ku neuvolaan tulee, vois antaa jonkulaisen pumaskan siitä. Mut vois vähän niinku tarkemmin selittää et mikä sen on ja mitä siihen kuuluu.

...siinä alussa vois vähän tarkemmin tosiaan kertoa, et mikä tä koko systeemi (KYMPPI-hanke) on...

Perheet eivät myöskään tienneet paljoa seurakunnan ja kolmannen sektorin yhteistyökumppanuudesta perhevalmennusta toteuttavien neuvoloiden kanssa. Näiden näkyvyys perhevalmennuskerroilla vaihteli hieman riippuen siitä, kummasta neuvolasta oli kyse. Muutama perhe kertoi hankkineensa itse tietoa uudesta perhevalmennusmallista.

Voisha se sinänsä olla pare, et niit (MLL&seurakunta) näkyis, ku ei yhtään tiä heidän toiminnoistaan... et sit se olis ainaki tuttua... se on nyt vähä sillee, et jos itelleen tulee mieleen ettii lisätietoo, ni netistä sitä sit lähtis hakee.

Osa perheistä koki perhevalmennuksen olevan hyvä tällaisenaan eikä suurempia kehityksiä tarvittavan. Yksi perhe toivoi perhevalmennuskertojen olevan hieman pidempiä, toinen taas perhevalmennuskertoja olevan enemmän koko raskauden ajan.

...must tä oli niinku just hyvä...voi siinä jotain kehittämistä olla, mut itel ei oo mitää ideoita.

...pari kaveri ku oottaa lasta ja on sama laskettuaika ku meillä nii niil neuvola on järjestäny kauheesti kaikkii erilaisii juttui niinku viel myöhemminki ku nä mejän jutut loppuu tähä... vähä sillee tuntuu et mejän jutut oliki sit täsä..

Muutamia perheitä harmitti perhevalmennuskursseja menevän vain yksi kerrallaan, jolloin uutta mahdollisuutta osallistua menetetyille valmennuskerralle ei saman raskauden aikana ole. Perhevalmennuskertojen ajankohdista toivottaisiin tiedotettavan aikaisemmin, jotta aikataulut olisi paremmin järjestettävissä työn ja muun elämän puolesta. Myös kesäaika koettiin harmillisena neuvoloiden ollessa kiinni.

...nyt ku tuli kotiin niist kerroista, ni se ensimmäinen kerta oliki sit jo kahden viikon päästä, ni se on vähä turhan lyhyt aika järjestää työn puolesta noi...Jos niit ihmisii haluu paikalle, ni ne vois kertoa tosiaan etukäteen...

...niinku meilläki se pääosa siit raskaudesta osu kesään ja sit on kaikki paikat kiinni. Se on vähän huono.

Aikaisemmin moneen otteeseen ilmi on käynyt perheiden toivovan enemmän konkreettista harjoittelua koskien muun muassa vauvanhoitoa. Vaikka näitä asioita käydään läpi synnytyksen jälkeen lapsivuodeosastolla, vanhemmat kokevat tarpeelliseksi saada opastusta myös jo aikaisemmin.

... sitä vauvan hoitooki olis voinu jotenki pidentää ja näyttää viel lisää kaikkii juttuja.

...kaikki sellaset, et näin vaihdat vaipat, mitkä on ne otteet miten vauva puetaan ja miten pidetään kiinni. Kyllähän sen nyt tietää et päätä pitää tukee, mut tom-moset asiat olis kiva, et ne ihan näytettäis.

...ihan semmonen lähtökohta, et mist lähtee liikkeelle. Et laittaako sit aina ihan liian monta peitettä ja se on ihan kuumissaan. Tai sit päinvastoin ja tulee kipeeks. Et sellasia, ihan käytännön asioita lisää.

Toisessa neuvolassa perheille oli ensimmäisellä perhevalmennuskerralla annettu mahdollisuus kerätä ylös mieltä askarruttavia kysymyksiä. Perheiden mielestä idea oli hyvä, mutta aikaa kysymysten miettimiseen saisi olla enemmän.

...must olis kauheen kiva, et niit kysyttäis jo etukäteen ja pyydettäis täyttää. Sit se joka pitää seuraavan kerran vois kattoo, et millasii asioita pidetään tärkeinä ja mitä pyörii vanhempien mielessä...mulla ainaki humisee ihan tyhjää jos just sillä hetkellä pitää ruveta miettii jotain kysymyksiä...et sais pidemmän ajan kotona miettii mitä tulee mieleen.

Internetin maailmassa on mahdollisuus osallistua keskustelupalstojen keskusteluihin ja etsiä itsenäisesti tietoa muun muassa synnytyksestä ja lastenhoidosta. Internetin tarjoama tieto ei kuitenkaan aina ole täysin luotettavaa ja ajankohtaista. Yksi perhe toivoi neuvolalla olevan oma keskustelupalsta Internetissä, jossa vastaukset mieltä askarruttaviin asioihin saataisiin asiantuntijalta. Perheet toivovat myös enemmän rohkeaa ryhmäkeskustelua, vaikka aikaisemmin voitiin luotettavasti todeta perheiden näitä vieroksuvan.

Se olis jännä, jos tän systeemin pohjalta olis joku keskustelupalsta. Monien sivujen keskustelupalstat on tosi aktiivisia ja siltikään se asiasntuntemus ei välttämättä aina oo.

Perhevalmennusta kehitettäessä jälleen tulevaisuudessa enemmän nykypäivää vastaavaksi, tulisi muistaa, ettei kaikkea tietoa voi koskaan siirtää täysin Internetin varaan.

...ja vaikka tarkoitus on päivittää 2010-luvulle, niin ei kaikki silti vaan voi olla pelkästään netissä.

6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

6.1 Eettisyys

Hoitotyön etiikka käsittää hoitoon liittyvät arvot, periaatteet, yhteiskunnalliset normit ja moraalikysymykset. Se ei ohjeista oikeiden päätöksien tekoon, vaan auttaa näkemään eri valintamahdollisuudet. (Lauri & Elomaa 1999, 60.)

Tutkimusetiikka määrittelee, kuinka tehdä eettisesti ja luotettavuudelta hyvää tutkimusta. Jotta tutkimus olisi eettisesti tasokas, edellytetään, että sen teossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvän tieteellisen tutkimuksen ohjeet ovat Suomen tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) vuonna 1991 laatimia. Niihin kuuluvat muun muassa rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus, muiden tutkijoiden töiden kunnioittaminen esimerkiksi plagioimattomuudella sekä yksityiskohtainen, puutteeton raportointi. Tutkimuksen lähtökohtana tulee aina olla ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. (Tieteellisten seurain valtuuskunta 2011.) Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden lisäksi tutkimusetiikkaa säättävät muun muassa lainsäädäntö sekä kansainväliset normit, joista merkittävimpiä ovat Nürnbergin säännöstö ja kansainvälinen ihmisoikeuksien julistus (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2009, 23–26; Office of the high human commissioner for human rights 2011). Tutkimusetiikka puolestaan määrittelee, kuinka tehdä eettisesti ja luotettavuudelta hyvää tutkimusta (Leino-Kilpi & Välimäki 2008, 362–364).

Opinnäytetyötä tehdessä on oltava tietoinen eri työvaiheiden eettisistä vaatimuksista. Opinnäytetyön tekijöiden on tunnettava tutkimusetiikkaa käsittäen muun muassa haastateltavien oikeudet. (Leino-Kilpi & Välimäki 2008, 360.) Haastateltaville on annettava riittävä informaatio opinnäytetyötä koskien, jotta he voivat perustaa suostumuksensa osallistumiseen tietoiseen valintaan (Johnson & Long 2006, 33). Haastateltaville annettiin informaatiota opinnäytetyön tarkoituksesta, tutkimusongelmista sekä toteutustavasta niin suullisena kuin kirjallisena. Heille kerrottiin miten ja mihin heidän antamiaan tietoja tullaan käyt-

tämään sekä anonymiteetin säilymisestä koko opinnäytetyön teon ajan. Osallistuvien henkilöiden manipulointi haluttiin estää edellyttämällä heiltä tietoisesti annettu, kirjallinen suostumus haastatteluun. Itsemääräämisoikeutta kunnioitettiin antamalla kohderyhmään kuuluvien itse päättää, haluavatko he osallistua toteutukseen. (LIITE 1 & LIITE 3.)

Haastattelut suoritettiin neuvoloiden tiloissa. Erillistä tyhjää huonetta ei täältä ollut mahdollista saada, vaan tyytymään jouduttiin yleisiin tiloihin. Aika ajoin joku saattoi kulkea ohitse ja kuulla muutaman sanan keskustelusta. Tämä heikentää työn eettisyyttä, sillä yksityisyys ei tältä osin ollut täysin turvattua. Haastattelut pyrittiin sopimaan pääsääntöisesti perheiden normaalien neuvolakäyntien yhteyteen, jolloin minimoitiin perheille aiheutuva ylimääräinen vaiva saapua paikalle. Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa lasta odottavien perheiden odotuksia ja kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista. Kysymyksillä haluttiin siis selvittää perheiden henkilökohtaista mielipidettä. Haastattelukysymykset olivat kuitenkin mahdollisimman yleisluontoisia, eivätkä näin ollen rasittaneet haastateltavia liiallisella yksityisasioihin puuttumisella. Päinvastoin, monet vanhemmat kokivat opinnäytetyöhön osallistumisen olevan yksi portti antaa palautetta ja kehittää perhevalmennusta tulevaisuudessa. Haastateltavien anonymiteetti säilyi koko tutkimuksen ajan. Haastateltavien määrän ollessa yhteensä kymmenen henkilö (äidit ja isät), koettiin mahdolliseksi käyttää raportoinnissa myös suoria lainauksia ilman anonymiteetin vaarantamista.

6.2 Luotettavuus

Tehtyjen tutkimusten luotettavuutta pyritään arvioimaan kaikissa tutkimuksissa, jotta voidaan ehkäistä virheiden syntymistä. Luotettavuutta voidaan arvioida monilla eri tutkimus- ja mittaustavoilla. Eräs kiinteästi tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite on validius eli pätevyys. Validiivissa tutkimuksessa tutkimusmenetelmällä saadaan juuri sitä tietoa, mitä oli tarkoituskin. Haastatteluun pohjautuvassa tutkimuksessa tulee haastattelukysymysten avulla saatujen tietojen vastata tutkimustehtäviin. (Vilkkä 2005, 158–160.)

Toinen olennainen käsite arvioitaessa tutkimuksen luotettavuutta on reliabelisuus, jolla tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta. Laadullinen tutkimus on aina ainutlaatuinen, eikä koskaan täysin samanlaisena toistettavissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231–233.) Tulosten analysointiin, niiden luokitteluun ja tulkintaan vaikuttaa aina jossain määrin tutkijan oma perehtyneisyys ja kokeneisuus. Jokaisella tutkimuksella tulisi kuitenkin olla jonkinlainen käytännön toistettavuus ja seuraavan tutkija tulisi päätyä samankaltaisiin tuloksiin. (Vilkkä 2005, 158–160.)

Luotettavuutta tulee arvioida koko opinnäytetyön teon ajan, sen jokaisessa työvaiheessa. Työnsä luotettavuuteen vaikuttaa tutkija itse valinnoillaan ja rehellisyydellään. Tutkijan tulee pystyä perustelemaan valintansa ja se, miten tiettyyn tulokseen on päästy. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan tulee selostaa tarkkaan miten tutkimuksen kukin vaihe on suoritettu ja miten saatuihin tuloksiin on päästy. Keskeinen asia raportoinnissa on tutkimuksen vaiheiden tarkka kuvailu. (Vilkkä 2005, 158–160; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231–233.)

Luotettavuuteen pyrittiin heti opinnäytetyön alusta lähtien rajaamalla ja muotoilemalla haastattelukysymykset hyvin. Näin haluttiin välttää mahdollisuus ymmärtää samat kysymykset eri tavoin kuin haastattelijat ovat ne tarkoittaneet. Haastatteluja tehdessä huomattiin kuitenkin, että toiset kaipasivat muita enemmän tarkentavia kysymyksiä. Kysymykset muotoiltiin avoimiksi pyrkimyksenä saada kerättyä laajasti tietoa. Näin estettiin myös haastattelijoiden omien mielipiteiden näkyminen haastattelussa. Koska haastattelijoina oli kaksi, käytiin haastattelukysymykset myös haastattelijoiden kesken läpi, jotta voitiin yhdenmukaistaa toiminta haastattelutilanteissa. Haastattelutilanteessa luotettavuutta saattoi heikentää se, että haastattelupaikassa liikkui ajoittain myös ulkopuolisia ihmisiä, eikä haastateltava yksityisyyden vaarantuessa välttämättä antanut itsestään kaikkea irti.

Haastateltaviksi valittiin ensimmäistä lastaan odottavia perheitä, jotka olivat osallistuneet synnytystä edeltävälle perhevalmennuskerroille. Kaikki perheet eivät olleet päässeet osallistumaan jokaiselle perhevalmennuskerralle, joten perheet eivät olleet verrattain täysin samanlaisessa asemassa. Tavoitteena oli

saada perheitä kolmesta Turun eri neuvolasta. Yhdestä neuvolasta ei kuitenkaan aikatauluongelmien vuoksi saatu mukaan yhtään perhettä, mistä johtuen opinnäytetyön tulokset eivät ole luotettavasti yleistettävissä koko Turkuun. Opinnäytetyöhön osallistuneita perheitä oli myös vain viisi, mikä jäi hieman vajaan tavoitellusta kahdeksasta perheestä.

Haastatteluilla kerätty aineisto litteroitiin sanatarkasti huomioiden myös äänenpainot ja sanaton viestintä. Litteroitu aineisto ryhmiteltiin aihealueittain ja tulosten tulkintaan panostettiin. Opinnäytetyössä käytettiin suoria lainauksia, sillä näin pystyttiin tuomaan tarkemmin ilmi joitain tuloksellisesti merkittäviä asioita ja estämään tulosten vääristyminen. Opinnäytetyön tekemisen eri vaiheet ja saadut tulokset pyrittiin raportoimaan tarkasti ja selkeästi niin, ettei opinnäytetyön lukijalle jäisi tuloksissa arvailun varaa.

Opinnäytetyössä käytettiin sekä suomalaisia että kansainvälisiä lähteitä. Lähteinä pyrittiin käyttämään tuoreimpia aiheesta olevia julkaisuja, eikä moniakaan yli kymmenen vuotta vanhoja teoksia käytetty. Lähteiden luotettavuutta arvioitiin myös kirjoittajien perusteella. Opinnäytetyön luotettavuutta arvioitaessa on myös otettava huomioon tekijöiden ensikertalaisuus ja kokemuksen puute laadullisen tutkimuksen tekemisestä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tällä opinnäytetyöllä haluttiin selvittää ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotuksia ja kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista. Haastatteleamalla kohderyhmään kuuluvia perheitä onnistuttiin keräämään paljon opinnäytetyön tutkimusongelmiin vastaavaa tietoa. Kohderyhmään kuuluvien perheiden saavuttaminen neuvoloiden terveydenhoitajien kautta oli haasteellista, mutta heidät saavutettua yllättävän moni oli halukas osallistumaan opinnäytetyön toteutukseen. Opinnäytetyön tuloksia on vaikea verrata aikaisempien tutkimusten tuloksiin, sillä ensimmäistä lastaan odottavien perheiden odotuksia ja kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista ei tätä ennen ole tutkittu. Vaikka kyseistä aihetta ei suoranaisesti ole aikaisemmin tutkittu, on useiden

perhevalmennusta koskevien tutkimusten tuloksissa kuitenkin havaittavissa yhtäläisyyksiä tällä opinnäytetyöllä saatuihin tuloksiin.

Perheillä ei ollut etukäteen odotuksia perhevalmennuskertojen suhteen. Vaikka äidit eivät saaneet juuri uutta tietoa, koettiin perhevalmennuskerroille osallistuminen hyödylliseksi. Isät olivat tyytyväisiä saamaansa perustietoon. Kuten Espanjassa järjestettävillä perhevalmennuskursseilla (Artieta-Pinedo ym. 2010), toivotaan Suomessakin keskittyttävän enemmän synnytyksen käsittelyyn. Myös vauvanhoitoa toivotaan käytävän perusteellisemmin ja konkreettisemmin läpi.

Kuten myös aikaisemman opinnäytetyön tuloksista on selvinnyt, isien roolia perhevalmennuskerroilla tulisi pyrkiä lisäämään (Kanervo & Karlsson 2010, 16–18). Tämän opinnäytetyön tuloksista selviää isien tiedostavan olevansa kakkosasemassa. Etenkin synnytystä käsittelevällä kerralla äidit ovat pääroolissa. Tästä huolimatta isät kokevat heitä huomioitavan riittävästi. Useimmilla perhevalmennuskerroilla on painotettu isien antaman tuen merkitystä ja kerrottu, miten tukea käytännössä voi antaa.

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tuloksista selviää vanhempien kaipaavan enemmän vertaistukea terveydenhoitajien antamien neuvojen ja tietojen ohella (Tuominen 2009, 88–90). Tämän opinnäytetyön tulokset ovat samansuuntaiset. Vanhemmat toivovat enemmän kokemusten jakamista keskustelemalla, mutta liian henkilökohtaisten asioiden puiminen ryhmässä koetaan kiusallisena. Ihanteellisinta olisi perhevalmennusryhmän kokoontuminen alusta alkaen samalla porukalla ja ryhmäkokojen pysyminen pienenä. Myös Kanervo ja Karlsson (2010, 16–18) ovat opinnäytetyössään raportoineet vertaistuen saannin mahdollistamisen olevan tärkeä perhevalmennusten kehittämiskohde. Tässä opinnäytetyössä selviää perhevalmennuskerroilla käytettävän monipuolisesti erilaisia menetelmiä asioiden käsittelemiseen. Videoiden katsominen nähtiin hyvänä keinona havainnollistaa asioita, mutta videoiden vanhentunut tieto heikensi niiden luotettavuutta. Liiallinen videoiden katsominen koettiin myös heikoksi tavaksi oppia uutta, sillä videoita voidaan katsoa myös kotona. Ajan kohtaista tietoa sisältävät luennot nähtiin joidenkin aiheiden kohdalla parhaana

tapana käsitellä asiaa. Esimerkiksi synnytyksestä kaivattiin laajasti ajankohtaista ja näyttöön perustuvaa tietoa.

Erään aikaisemman tutkimuksen mukaan vanhemmat toivovat terveydenhoitajilta vankkaa tietopohjaa ja luotettavia vastauksia kysymyksiinsä (Fäkerskiöld & Ek, 119—128). Myös tämän opinnäytetyön tuloksista selviää ajankohtaisen ja luotettavan tiedon saamisen lisäksi perheiden pitäneen hyvänä mahdollisuutta kirjoittaa mieleen tulevia kysymyksiä paperille ja vastaukset niihin käytävän läpi seuraavalla valmennuskerralla.

Vaikka tätä opinnäytetyötä vastaavia aikaisempia tutkimuksia ei ole tehty, voidaan yhtäläisyyksiä muihin aihetta sivuaviin tutkimuksiin nähdä. Aikaisemmat tutkimukset käsittelevät lähinnä yleisluontoisesti perhevalmennusta tai terveydenhoitajien näkökulmia tarvittavista muutoksista. Vaikka opinnäytetyön kokonaisotos oli vain viisi perhettä, saatiin haastatteluilla kerättyä monipuolisesti tietoa perheiden kokemuksista koskien uutta perhevalmennusmallia. Jotkut asiat jakoivat mielipiteitä, toisista taas oltiin hyvinkin vahvasti yhtä mieltä. Aikaisemmin tässäkin kappaleessa mainitut asiat, esimerkiksi toive asioiden konkreettisemmasta ja käytännönläheisemmästä käsittelystä, nousivat tutkimusten keskeisiksi tuloksiksi. Koska opinnäytetyöllä kerättiin tietoa vain Turun alueella pilotoidusta perhevalmennusmallista, eivät tulokset ole yleistettävissä muihin alueisiin.

Opinnäytetyöhön osallistuneet perheet odottivat ensimmäistä lastaan eikä kellenäkään ollut aikaisempaa kokemusta perhevalmennuksesta. Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella on siis mahdotonta päätellä, onko parannusta perhevalmennuksessa tapahtunut uuden mallin myötä. Perheet tuntuvat olevan tyytyväisiä perhevalmennusmallin rakenteeseen ja sen koostumiseen sekä raskauden aikaisista että synnytyksen jälkeisistä kerroista. Myös sisällöllisesti perhevalmennusmalli koostuu tärkeistä asioista, mutta tiettyihin asioihin keskittyminen nykyistä enemmän koettiin tarpeellisena. Perhevalmennuksessa perheet toivovat ennen kaikkea saavansa tietoa synnytykseen ja vauvanhoitoon liittyen. Menetelmiä koskien tulisi entistä tarkemmin miettiä, millaiset asiat käsitellään milläkin tavalla. Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan perhevalmennus-

mallissa todeta olevan edelleen kehittämisen varaa. Tuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa kehitettäessä perhevalmennusta yhä asiakaslähtöisemmäksi. Turun uusi perhevalmennusmalli on kehitetty terveydenhoitajien kokemuksia ja toiveita vastaavaksi, tämän opinnäytetyön tulokset antavat valmiudet kehittää perhevalmennusta enemmän perheiden näkökulmasta käsin.

Jatkossa voitaisiin tutkia myös perhevalmennuskerroilla saatujen tietojen hyödyllisyyttä myöhemmässä vaiheessa. Myös lapsivuodeaikaa koskeva perhevalmennuskerta pidettiin hyvissä ajoin ennen synnytystä, jolloin ajankohta saattaa vielä tuntua kaukaiselta. Tulevaisuudessa erityisesti isien kokemuksia ja toiveita perhevalmennuksesta tulisi tutkia tarkemmin.

LÄHTEET

Artieta-Pinedo, I., Paz-Pascual, C., Grandes, G., Remiro-Fernandezdegamboa, G., Odriozola-Hermosilla, I., Bacigalupe, A. & Payo, J. 2010. The Benefits of Antenatal Education for the Childbirth Process in Spain. Teoksessa Burns, N. & Grove, S. (toim.) Nursing Research. Saunders, Philadelphia. 194–202.

Finlex 2011. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 6.4.2011/338. Viitattu 25.10.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110338>

Fägerskiöld, A. & Ek, A.-C. 2003. Expectations of the Child Health Nurse in Sweden: Two Perspectives. International Council of Nurses, International Nursing Review, 119-128. EBSCO Publishing.

Haapio, K., Koski, K., Koski, P. & Paavilainen, R. 2009. Perhevalmennus. Porvoo: Ws bookwell Oy

Hakulinen-Viitanen, T., Pelkonen, M. & Haapakorva, A. 2005. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2005:22. Helsinki: WSOY

Hiilesmaa, V. 2001. Äitiyshuolto. Duodecim. Vammala: Vammalan kirjapaino

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Tammi. 15. painos.

Ip, W., Chien, W. & Chan, C. 2003. Childbirth expectations of Chinese first-time pregnant women. Journal of Advanced Nursing, 151–158. Oxford, UK: Blackwell Publishing

Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: Dark Oy

Ivanoff, P., Risku, A., Kintioja, H., Vuori, A. & Palo, R. 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: WSOY. 3. painos.

Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2003. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WS Bookwell Oy

Johnson, M. & Long, T. 2006. Teoksessa Gerrish, K. & Lacey, A. (toim.). The Research Process in Nursing. 31-42. Oxford: Blackwell Publishing

Kaartinen, T. & Särkilähti, M. 2010. Ensisynnyttäjän ensimmäinen neuvolakäynti. Opin- näytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu

Kanervo, J. & Karlsson, S. 2010. Perhevalmennusuudistuksen alkukartoitus. Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu

Kankkunen, P & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Porvoo: WSOY pro Oy

- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy
- Lauri, S. & Elomaa, L. 1999. Hoitotieteen perusteet. Helsinki: WSOY
- Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. 2008. Etiikka hoitotyössä. Helsinki: WSOY. 5. painos.
- MacDonald, C. & Jonas-Simpson, C. 2009. Living with changing expectations for women with high-risk pregnancies. Nursing science quarterly; volume 22 number 1, 74–82.
- Mielenterveysyhdistys Helmi 2007. Vertaistuki. Viitattu 20.10.2011.
<http://www.mielenterveyshelmi.fi/?vertaistuki>
- Office of the high human commissioner for human rights 2011. Universal Declaration of Human Rights. Viitattu 23.10.2011.
<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen – Toimintaohjelma 2007-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:17. Helsinki.
- Tieteellisten seurain valtuuskunta 2011. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Viitattu 23.10.2011.
http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/kaytanto.html
- Tilastokeskus 2011. Perhe. Viitattu 25.10.2011. <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>
- Tuominen, M. 2009. Valmiina vanhemmuuteen – Perhevalmennuksen kehittäminen Turun sosiaali- ja terveystoimessa. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 30. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print Oy
- Turun ammattikorkeakoulu 2010. Valmiina vanhemmuuteen osaprojekti. Viitattu 24.10.2011.
http://kymppihanke.turkuamk.fi/Osaprojekti_Valmiina_vanhemmuuteen.html
- Turun ammattikorkeakoulu 2011a. Kymppi-hankkeessa kehitetään neuvolatyötä. Viitattu 28.3.2011. <http://turkuamk.fi/public/default.aspx?contentid=173557&nodeid=12629>
- Turun ammattikorkeakoulu 2011b. Tutkimus- ja kehitysohjelmat – pitkäjänteisesti ja monipuolisesti. Viitattu 20.10.2011.
<http://turkuamk.fi/public/default.aspx?nodeid=12405&culture=fi-FI&contentlan=1>
- Turun kaupunki 2011. Äitiysneuvolapalvelut. Viitattu 3.2.2011.
<http://www.turku.fi/public/default.aspx?nodeid=4488>
- Viisainen, K. 1999. Seulontatutkimukset ja yhteistyö äitiyshuollossa. Suositukset 1999. STAKES. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus: Eriyinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY
- Vilka, H. 2005. Tutki ja Kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Liite 1: Saatekirje

Hyvät vanhemmat,

Olemme kättilöopiskelijoita Turun ammattikorkeakoulusta. Teemme tämän vuoden aikana opinnäytetyötä Turun uuteen perhevalmennusmalliin liittyen, joka on osa Valmiina vanhemmuuteen- ja KYMPPI-hanketta (Turun neuvolat 2010-luvulle). Perhevalmennusmalli on otettu koekäyttöön osassa Turun neuvoloissa syksyn 2010 aikana. Tarkoituksenamme on selvittää (ensimmäistä) lasta odottavien vanhempien odotuksia ja kokemuksia tästä uudesta mallista.

Saadaksemme lisätietoa haluaisimme haastatella henkilökohtaisesti (ensimmäistä) lasta odottavia vanhempia. Osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja haastateltavien anonymiteetti säilyy koko tutkimuksen ajan. Teillä on oikeus keskeyttää osallistumisenne missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman erillistä perustelua. Haastattelu vie noin 30 minuuttia. Luvallanne nauhoitamme haastattelut ja myöhemmin puhtaaksikirjoitamme ne niiden tarkastelua varten. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen haastattelumateriaali tuhoetaan. Mikäli olette halukas osallistumaan toteutukseen, olemme Teihin myöhemmin yhteydessä sopiaksemme haastatteluajankohdan.

Haluamme kiittää Teitä jo etukäteen, osallistumisenne on opinnäytetyömme kannalta tärkeää.

Tulevaa yhteistyötä odottaen,

Tiia Hiltunen

Elina Iivonen

kättilöopiskelija, Turun AMK
tiia.hiltunen@students.turkuamk.fi
045-3452226

kättilöopiskelija, Turun AMK
elina.iivonen@students.turkuamk.fi
044-0466604

Liite 2: Teemahaastattelurunko

1. ENSIMMÄISTÄ LASTAAN ODOTTAVIEN VANHEMPIEN ODOTUKSET PERHEVALMENNUSMALLISTA

Mitä odotuksia Teillä oli perhevalmennukseen liittyen?

2. ENSIMMÄISTÄ LASTAAN ODOTTAVIEN PERHEIDEN KOKEMUKSET TURUN UUDESTA PERHEVALMENNUSMALLISTA

•

2.1 Sisältö

- Mitä tietoa saitte tulevaan synnytykseen liittyen (kivunlievitys, rentoutuminen, synnytyksen vaiheet)?

Miten tähänastiset perhevalmennuskerrat ovat mielestänne käsitelleet eri aiheita (raskauden eri vaiheet, synnytyksen lähestymisen merkit, varhainen vuorovaikutus, vanhemmuus, seksi, parisuhde)?

- Miten kumppani/tukihenkilö huomioitiin valmennuskerroilla (mm. rooli raskauden ja synnytyksen aikana, vanhemmuus)?
-
- Mitä uutta tietoa saitte valmennuskerroista?
- Miten toiveenne käsiteltävien asioiden suhteen huomioitiin?

2.2 Menetelmät

- Minkälaisia valmennusmenetelmiä eri kerroilla käytettiin?
- Oliko Teillä toiveita menetelmien suhteen?
- Miten toiveenne menetelmien suhteen huomioitiin?

2.3 Seurakunnan ja kolmannen sektorin (MLL, Turun ensi- ja turvakoti ry) rooli

- Miten seurakunnan ja kolmannen sektorin rooli näkyi valmennuskerroilla?

3. MITEN ENSIMMÄISTÄ LASTAAN ODOTTAVIEN VANHEMPIEN KOKEMUKSET TURUN UUDESTA PERHEVALMENNUSMALLISTA OVAT VASTANNEET HEIDÄN ODOTUKSIAAN?

Liite 3: Suostumuslomake

Ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien odotuksia ja kokemuksia Turun uudesta perhevalmennusmallista

Minua on pyydetty osallistumaan haastatteluun, jolla kerätään tietoa opinnäytetyötä varten.

Olen saanut, lukenut ja ymmärtänyt opinnäytetyöstä kertovan saatekirjeen. Saatekirjeestä olen saanut riittävän selvityksen opinnäytetyöstä ja sen yhteydessä suoritettavasta tietojen keräämisestä ja käsittelystä. Saatekirjeen sisältö on kerrottu minulle myös suullisesti. Tiedot minulle antoi

Nimi

Pvm

Kaikki haastattelun aikana antamani tiedot käsitellään luottamuksellisina. Haastattelussa saatuja tietoja käytetään opinnäytetyössä siten, että haastateltavan anonymiteetti säilyy koko prosessin ajan. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen haastattelumateriaali tuhoetaan.

Olen tietoinen, että osallistumiseni tähän tutkimukseen on täysin vapaaehtoista. Minulla on oikeus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilman erillistä perustelua.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen ja suostun vapaaehtoisesti haastateltavaksi

Allekirjoitus

Pvm

Nimen selvennys

Syntymäaika

Osoite

Puhelinnumero

Suostumus vastaanotettu

Haastattelijan allekirjoitus

Pvm

Nimenselvennys

Liite 4. Analyysiesimerkki

Eri menetelmien käyttäminen perhevalmennuskerroilla	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
<p>...viimisel kerral tuli oikeestaa kaikkii. Oli luentoo, sit nähtiin se video ja sit tehtiin niitä tehtäviä. Tai oikeestaan mietittiin niitä asioita ja kysymyksiä yhdessä.</p>	<p>Perhevalmennuskerroilla on käsitelty asioita monipuolisesti eri menetelmiä apuna käyttäen.</p>	<p>Runsaasti ajankoh- taista sekä näyttöön perustuvaa tietoa</p>		
<p>...keskusteluu keskenämme, vertailtiin kokemuksii ja ajatuksii... ja sit oli yks video ja yks tehtäväki.</p>				
<p>Mulle kelpas myös ne luentomuodos olevat kerrat. Töitten jälkeen on sen verran väsyne, et ei oo kauheeta kiinnostusta ryhmätilan- teisiin osallistua, et se on kivempi vaan kuunnella.</p>	<p>Perheet kokivat saavansa syn- nytyksestä eniten irti kuulemalla ajankohtaista, näyttöön perustu- vaa tietoa</p>	<p>Aiheiden syvälinen käsittely</p>	<p>Luentomateriaalina syvälinen, ajankoh- tainen sekä näyttöön perustuva tietopa- ketti</p>	<p>Perheiden ko- kemukset äitiys- neuvolan käyt- tämistä mene- telmistä eri per- hevalmennus kerroilla</p>
<p>...mä ehkä kaipaisin jollain lailla enemmän sellast teoriataustaa. Tosin ymmärrän, et tällaset asiat on sellasii, et täytyy keskittää aika käytännönläheisiks, mut jotenki ehkä sellast syvälinempää...</p>	<p>Osa perheistä toivoi asioiden syvälinempää käsittelyä.</p>			
<p>...ensimmäises tilaisuudes jaettiin laput, mihin sai laittaa kysy- myksiä. Kirjasin siihen sit kaikki mitä tuli mieleen, ku asioita rupes miettimään.</p>	<p>Perheiden mahdollisuus kirjoit- taa mieltä askarruttavia kysy- myksiä ylös.</p>	<p>Luentojen seuraami- nen paperilta</p>		
<p>...kyl mä olisin ihan odottanu et olis ollu joku selkee teksti ku on joku luento, et vois seuraa itekki samalla. Tulis ehkä niitä kysy- myksiäki helpommin siinä hetkessä ku olis itekki jatkuvasti vähän niinku mukana siinä. Sitä järjestelmällisyyttä.</p>	<p>Osa perheistä toivoi mahdolli- suutta seurata luentoja paperil- ta, jotta olisi helpompi esittää kysymyksiä</p>			
<p>Sillon vikal kerral katottiin kolme videoo ja sit neuvolatäti vastas niihin kysymyksiin... Se oli vähän sellanen, et siit ei kauheesti jääny mitään käteen.</p>	<p>Videoiden katsominen koettiin turhaksi.</p>			

<p>...video on ihan hyvä, mut ehkä tarvii jotain muutaki. Ja sit se justuinsa, et ku siellä oli niitä juttuja, et tämä ei muuten olekaan sitten näin kun se tossa videossa oli...</p>	<p>Harmittavaksi asiaksi koettiin videoiden vanhuus ja sen sisältävä vanhentunut tieto.</p>			
<p>...se oli mun mielestä aika hyvä, ku siin videos oli se setä selittä-mässä... Joku psykologi. Kerto ihan kaikennäkösiä juttuja, oli kauheen rauhottava ja anto varmuutta siihen, et jokainen van-hempi on juuri oikea vanhempi sille nimenomaselle lapselle.</p>	<p>Joidenkin mielestä videot antoi-vat rohkeutta ja luottamusta toimia vanhempina.</p>	<p>Videotallenteiden uudistaminen</p>	<p>Videoiden vaihtami-nen konkreettiseksi harjoitteluksi</p>	<p>Perheiden ko-kemukset äitiys-neuvolan käyt-tämistä mene-telmistä eri per-hevalmennus kerroilla</p>
<p>...ne dvd:t voi periaattees kattoo muuallaki.</p>				
<p>Kyl sitä nyt on nähny vauvanhoitoa ja kaikkee mut se on kuitenkin eri asia, ku niit pitää itte tehdä ja täytyy olla vastuus jostain.</p>	<p>Perheet olisivat toivoneet vide-oiden sijasta konkreettisempaa käytännön harjoittelua.</p>	<p>Videoiden tilalle konkreettista harjoit-telua</p>		
<p>Olis ollu kiva, jos olis ollu ihan joku nukke minkä kans olis näytetty. Olis saanu itekkin ehkä kokeilla...</p>	<p>Hyvin harvalla perheelle oli aiempaa kokemusta vauvanhoi-dosta, jonka vuoksi konkreetti-nen harjoittelu olisi ollut hyötyä.</p>			
<p>...mä jotenkin aattelin, et se olis enempi sellast yleisel tasol, mut se oliki jotenki tunteikasta keskustelua...jäi vähä sellane olo, et ruoditaan syvältä, mut kuiteski raapastaan vaan vähän pintaa...</p>				
<p>...neki oli kyllä sellasii kysymyksii vieraassa porukassa, mitä ei ehkä juttele...Mitkä kestää niinku parisuhteeksi tosi kauan, eikä niit rupee jakamaan semmosen porukan kanssa ketä ei tunne...sit jää helposti niin pinnalliseksi.</p>	<p>Moni perheistä koki syvällisistä asioista keskustelun kiusallisena vieraiden ihmisten keskuudes-sa.</p>	<p>Syvällisten asioiden puhuminen kiusallis-ta</p>		
<p>...ehkä jotenki aika syvällistäki...semmost oliki ehkä vaikee ker-too, ku oli nii iso ryhmä..</p>				

...mut ku pojat laitetaan pienryhmätyöskentelyyn puhumaan tunteistaan ja sit ollan nähty ehkä yhen kerran aikasemmin, ni...	Miehet kokivat vaivaantuneisuutta puhuessaan tunteikkaista asioista vieraiden miesten kesken.			
...oikeestaan ne pari kertaa, ku oli vähemmän porukkaa oli aika kivoja...hyvii yrityksiä herättää keskusteluu...kyl se siin pienemäs ryhmäs sit onnistuu.	Pienessä ryhmässä ihmiset tutustuvat helpommin toisiinsa ja luontevan vuorovaikutussuhteen luominen on helpompaa			
...mä en oikein välitä massatapahtumista. Mielummin sit tälle, et tapaa samas tilantees olevia ja keskustellaan yhdessä...mun mielestä parempi tapa olla tälle pienryhmissä.		Ryhmätyöskentely epämiellyttävää ja kankeaa		
Sillon ensimmäisellä kerralla vähän koitettiin jos olis menty ryhmiin, mut sit ei oikeen kukaan halunnu vielä...semmonen keskustelun liikkeelle lähteminen ei oo helpoo...	Ryhmätyöskentelyt ja keskustelut olivat perheiden mielestä epämiellyttäviä ja kankeahkoja tilanteita.			
Niin no meit oli sillon "Meistä tulee perhe" –kerralla aika iso porukka. Ei jääny oikein mitään käteen...	Osa perheistä koki vaikeaksi miettiä henkilökohtaisia asioita yhdessä ihmisten kanssa, joita olivat tavanneet vain muutaman kerran.	Henkilökohtaisten asioiden jakaminen vaikeaa vieraiden ihmisten kanssa		
Vähän se on sillee vaikee keskustella isos ryhmäs...jotkut on äänekkäämpiä ku toiset.			Tutustuminen ryhmän jäseniin heti alussa, pienet ryhmäkoot	
...meit oli aika iso porukka...se olis menny sit ehkä aika hälinäks jos siinä olis annettu enemmän tilaa keskustelulle...				
...jos olis ihmisillä mahdollisuus jo siinä alkuvaiheessa kokoontua aina samalla porukalla. Se olis hirveen hyvä. Tietysti se vaatii taas rahaa...sit siin pystyis oikeesti keskustele niistä asioista. Et meit ihmetyttää tää juttu, entäs teitä... Ja sellasta. Vois oikeesti tääl jutella niistä asioista.	Perheet pitäisivät erittäin hienona mahdollisuutena kokoontua jokaisella perhevalmennuskerralla samalla porukalla	Kokoontuminen samassa porukassa heti alussa		Perheiden kokemukset äitiysneuvolan käyttämistä menetelmistä eri perhevalmennus kerroilla